

25 POLONIA WĘGIERSKA

M I E S I Ę C Z N I K

A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK HAVILAPJA

Nr 73
2002
STYCZEŃ

TEATR BAŁTYCKI
W BUDAPESZCIE

DZIEŃ BABCI
I DZIEŃ DZIADKA
- WESOŁO U
SENIORÓW

WYWIAD Z PANIĄ
WANDĄ
PÓLTAWSKĄ

POLSKIE
PAMIĄTKI
W BUDAPESZCIE

KONFERENCJA
MNIJSZOŚCI
NARODOWYCH

POLONIJNE
IGRZYSKA
ZIMOWE 2002

„Betlejem Polskie” na Węgrzech

Zapraszamy węgierską Polonię do udziału w
Polonijnych Igrzyskach Zimowych „Beskidy 2002”
(Szczegółowe informacje na stronie 22)

Zespół teatru z Koszalina w sztuce
Lucjana Rydla pt.
„Betlejem Polskie”

Zdjęcie pamiątkowe na uroczystości Dnia Babci w Samorządzie
Mniejszości Polskiej w Újpeszcie

Polonia Węgierska

Miesięcznik

A magyarországi lengyelek havilapja

Az Országos Lengyel

Kisebbségi Önkormányzat lapja

Pismo Ogólnokrajowego

Samorządu Mniejszości Polskiej

Felelős kiadó / Odpowiedzialny

wydawca: **dr inż. Konrad Sutarski**

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság

Redaguje Zespół Redakcyjny

Felelős szerkesztő / Redaktor

odpowiedzialny: **Józsa Péter**

Szerkesztőség / Redakcja:

1102 Budapest, Állomás u. 10.

Tel / Fax: 261-3479

E-mail: orlen@mail.mata.v.hu

Császár Nyomda

Budapest

HU ISSN: 1417-5924

Megjelenik minden hónapban a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségektől Közalapítvány pénzügyi támogatásának köszönhetően.

Ukazuje się w każdym miesiącu dzięki pomocy finansowej Fundacji Publicznej na rzecz Mniejszości Narodowych i Etnicznych na Węgrzech.

WAŻNE ADRESY

Ogólnokrajowy Samorząd
Mniejszości Polskiej na Węgrzech

1102 Budapeszt, Állomás u. 10

Tel./Fax: 261-1798

Stołeczny Samorząd Mniejszości Polskiej na
Węgrzech

1054 Budapeszt, Akadémia u. 1-3

Tel./Fax: 302-5116

Polskie Stowarzyszenie Kulturalne im. J.
Bema na Węgrzech

1051 Budapeszt, Nádor u. 34. II. p.

Tel. 311-0216, Tel./Fax: 312-8204

Polska Parafia Personalna
na Węgrzech

1103 Budapeszt, Óhegy u.11.

Tel./Fax: 262-5502

Ambasada Polska w Budapeszcie

1068 Budapeszt, Városligeti fasor 16.

Tel./Fax: 351-1725

Instytut Polski na Węgrzech

1065 Budapeszt, Nagymező u. 15.

Tel. 311-5856, Fax: 331-0341

Polskie Stowarzyszenie
pod wezwaniem św. Wojciecha

1103 Budapeszt, Óhegy u.11.

Tel./Fax: 262-6908

NA NOWY ROK...

Istniała niegdyś wiara, że pierwszą osobą wchodzącą do domu w Nowy Rok powinien być mężczyzna, bo jeśli jako pierwsza przestępowała próg niewiasta, wróżyło to kłótnie, kłopoty i swary przez cały rok.

Nie wiem kto w styczniu ubiegłego roku jako pierwszy przekroczył próg siedziby Ogólnokrajowego Samorządu Mniejszości Polskiej. Co prawda pod koniec stycznia – poprzez zmianę kierownictwa – zapoczątkowane zostały wówczas zmiany na lepsze i w ciągu roku wyprowadziliśmy Samorząd ze stanu ciężkiego kryzysu. Pomimo był to jednak również rok kłopotów i swarów, intryg, rozsiewania fałszowanych wieści i podkładania nóg; jak gdyby komuś, jakimś osobom zależało na tym, aby nic się nie powiodło, aby nie było zmian na lepsze, a przy tym by nie nastąpiła powszechna zgoda, jedność oparta na pożytecznej dla wszystkich współpracy.

Być może zatem na początku ubiegłego roku próg przekroczyła jako pierwsza jakaś niewiasta – nieświadoma tego co czyni.

Na wszelki wypadek w roku bieżącym przekroczyłem próg w Samorządzie Ogólnokrajowym jako pierwszy ja, przekroczył go zatem mężczyzna: spieszyłem się z tym, aby nie uprzedziła mnie owa niewiasta. Uczyniłem tak w imieniu tych wszystkich ludzi dobrej woli, którzy i w Samorządzie Ogólnokrajowym i poza nim wspólnie pracują nad tym, aby węgierska Polonia miała się dobrze. Uczyniłem tak, nawet jeśli wiem, że to już tylko prastare wierzenie, zwykły, zapomniany prawie przesąd.

Przy okazji pragnę jednocześnie przekazać całej polskiej społeczności na Węgrzech i wszystkim pozostałym czytelnikom „*Polonii Węgierskiej*” – w imieniu kierownictwa, oraz ogółu radnych OSMP – najlepsze życzenia wszelkiej pomyślności i dobrej z nami współpracy w rozpoczętym właśnie roku.

Konrad Sutarski

EGY ÚJ ESZTENDŐRE

Létezett valaha olyan hiedelem, hogy az első embernek, aki az új évben átlépi házunk küszöbét, annak férfinak kell lennie, mert ha egy fehérrép érkezik először, akkor az veszekedést, gondokat és vizsályt jövendől az egész évre.

Nem tudom, hogy az elmúlt év januárjában ki lépte át elsőként az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat székhelyének küszöbét. Bárhogyan is, január végétől – a vezetőség megváltozása következtében – a dolgok kezdtek jobbra fordulni, és az önkormányzatot egy év alatt kivezettük súlyos válságából, ám mindezek ellenére az elmúlt esztendő a gondok és a vizsályok, cselszövések, hamis hírek szétkürtölésének és gáncsoskodások az éve is volt; mintha valakinek, egyes személynéknek fontos lett volna, hogy semmi se sikerüljön, hogy a dolgok ne forduljanak jobbra, s mindemellett, hogy ne uralkodjon el az általános egyetértés, a mindenki számára hasznos együttműködésen alapuló egység.

Így hát lehet, hogy az elmúlt év elején egy fehérrép lépte át először a küszöböt – nem tudván mit is tesz.

Mindenesetre az idén újév után jómagam léptem be először az országos önkormányzatba, a küszöböt tehát egy férfi lépte át először: igyekeztem is, hogy még véletlenül se előzhessen meg az a bizonyos nő. Tettem ezt mindazon jóakarató emberek nevében, akik akár az országos önkormányzatban, akár annak falain kívül együtt munkálkodnak azon, hogy a magyarországi lengyelségnek jó legyen. Így tettem, még ha tudom is, hogy ez már egy régi néphit, egy közönséges, már majdnem elfeledett babona.

Az alkalmat kihasználva szeretném egyben – az OLKÖ vezetőségének és minden képviselőjének nevében – jókívánságaimat tolmácsolni az egész magyarországi lengyel társadalomnak, a „*Polonia Węgierska*” minden olvasójának, és kívánom, hogy a most kezdődő évben jó legyen a velünk való együttműködés.

J. P. fordítása

KOSZALINI SZÍNHÁZ ELŐADÁSA BUDAPESTEN

VASTAPS RYDELNEK

Én még ahhoz a nemzedékhez tartozom, amelyik kisgyerekként még eljárt a szomszédokhoz „betlehemezni”, vittük a kartondobozból összehajtogatott jászlat, benne a papírból, vadgesztenyéből, akármiből készült kis alakokkal, és egyszerű dalocskákkal megpróbáltunk egy kis szentestői hangulatot, magunk zsebébe pedig némi süteményt, forintot szerezni. Régi szép idők! Ezek az emlékek villantak fel bennem a meghívót olvasva, amely *Lucjan Rydel* „*Lengyel Betlehem*” című darabjára invitált.

Betlehem... Lengyel Betlehem... Mi lehet ez? Mi vonz itt, Budapesten 200 embert egy színielőadásra? Egy lengyel előadásra?

Lengyel színház Budapesten. Ritka dolog, de nem példátlan. A szokatlan talán csak annyi, hogy a publikum kezéből hiányoznak a máskor szokásos kis tolmácskészülékek, fejükről a fülhallgatók. Akik ma itt összegyűltek, aligha igénylik a lengyel szó magyaráztát, máskor talán ők maguk végeznék el. De itt és most, a budapesti lengyelek és a lengyel nyelv barátai ülik ünnepüket. Legendás, szo-

katlan darab van műsoron: *Lucjan Rydel* „*Lengyel Betlehem*”-je. A különleges előadást a *Juliusz Słowacki* Baltikumi Drámai Színház művészei adtál elő a Budapesti V. Kerületi Lengyel Kisebbségi Önkormányzat, valamint a Lengyel Köztársaság budapesti konzulja, *Teresa Notz* meghívására. A társulat Koszalinból érkezett, fellépésüket a „*Wspólnota Polska*” ottani városi szervezetének elnöke, *Gabriela Cwojdzinska* szenátor asszony támogatta.

A mű legendája 1906-ban, közvetlenül a bemutatás után tapadt rá, és

kötődött egyre elválaszthatatlanabb erővel a műhöz, az előadásokhoz. De mit mond egy magyarnak? Erre kerestem választ.

A műfaj behatárolhatatlan. Vásári csepürágás, *comedia dell'arte*, *buffo*, *passió*, *tanmese*, példabeszéd, élőkép, történelmi tabló? Mindez együtt és mégis valami más. Avított pátosz, nemzetébresztő csatakiáltás, kacagást kirobbantó közjátékkal? A magyar irodalomból hiányzik a párja. A szabadságharc előtti és utáni időszakra is inkább a veretes, nehéz fajsúlyú tragédiák, az önsi-

ratás kizárólagossága jellemző, mint a mosolyt fakasztó, önmagát komolyan vevő szatíra. Ebben pedig? Újra csak egy kicsi ebből, egy kicsi abból.

Furcsa érzés volt az angyalkás, Máriás dobozkát színpadon viszontlátni, mégpedig elevenen!

Az első rész szinte *passió*, a pásztorok, a napkeleti bölcsek, Heródes király története. A második Mária magasztalása, a lengyelek, a lengyel állam és a Mária kultusz kibontakozása, a legtiszteltebb történelmi személyiségek és Mária viszonya, imádata, tisztelete, aminek végén Mária, mint Lengyelország királynéja a szenvedő lengyelséget beborítja óvó palástjával.

A végén mindenki színre lép és együtt énekel. *Ováció*, függöny *öt-ször*. (*Hatszor?*)

Köröttem mindenki talpon, állva élteti a szerzőt, a szereplőket, mindenkinek az előadás köszönhető.

Nem értem. Hogy is van ez?

Mint ahogy azt sem, hogy akkor miért tapsoltam én is vörösré a teáye-rem.

Urögdi Ferenc

WYSTĘPY ZESPOŁU TEATRALNEGO Z KOSZALINA

„BETLEJEM POLSKIE” W BUDAPESZCIE

W dniu 13 grudnia uczestniczyliśmy w niezwykłym przedstawieniu, które przybliżyło nam atmosferę nadchodzących Świąt Bożego Narodzenia.

Na zaproszenie pani konsul *Teresy Notz* do Budapesztu przyjechali aktorzy Bałtyckiego Teatru Dramatycznego im. Juliusza Słowackiego. Główną organizatorką ich przyjazdu była pni senator *Gabriela Cwojdzńska*, prezes koszalińskiego oddziału Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”. Artyści z Koszalina przedstawili nam swoją wersję „rydlowskiej” jasełki. Stolica Węgier była częścią tournée koszalińskiego teatru. Przyjazd do Budapesztu był możliwy dzięki ścisłej współpracy ze Stowarzyszeniem „Wspólnota Polska” z Koszalina.

„Betlejem Polskie” *Lucjana Rydla* to barwna, rozśpiewana i uduchotworzona opowieść betlejemska, głęboko osadzona w polskiej tradycji i historii. Oprócz postaci religijnych – *Matka Boska, Święty Józef, Aniołowie* – w przedstawieniu pojawiają się polscy królowie, władcy, pan *Twardowski*, kosynierzy, sybiracy itd. „Betlejem Polskie” jest bożonarodzeniową opowieścią wkomponowaną w krakowski pejzaż i polskie warunki. Sztuka pokazywała wątpię, że Polska żyje i zmartwychwstanie, że przemienie przemoc jaka ją gnębi, że blask polskie gwiazdy nad wieżami Wawelu osłepi tych, którzy naród chcieli usunąć z powierzchni ziemi...

Utwór po raz pierwszy opublikowano w 1906 roku. Wiele zawdzięczał szopkowemu wątkowi, a szczególnie tradycyjnej szopce krakowskiej. Popularność jasełek *Lucjana Rydla* była ogromna. Teatry krakowskie grywały sztukę co roku a wśród wykonawców byli najwięksi polscy aktorzy: *Ludwik Solski, Juliusz Osterwa, Józef Węgrzyn, Stefan Jaracz, Leon Wyrwicz, Maria Dulębian-*

ka. Widowisko trafiło również za ocean. Tam o Polsce i polskiej historii przypominało naszym emigrantom. Wielu ludzi umiało na pamięć całe fragmenty „Betlejem Polskiego”.

Jasełka powstały w XIII wieku i szybko zyskały naśladowców w całej Europie. Jasełka – nazwa pochodzi od jaseł, jak dawniej nazywano żłób, wystawiano jeszcze na dworze błogosławionej Kingi. Zawsze obfitowały w koledy, ale miały też własne teksty i własny styl. Z czasem z kościołów przeniosły się do chałup i dworskich sieni.

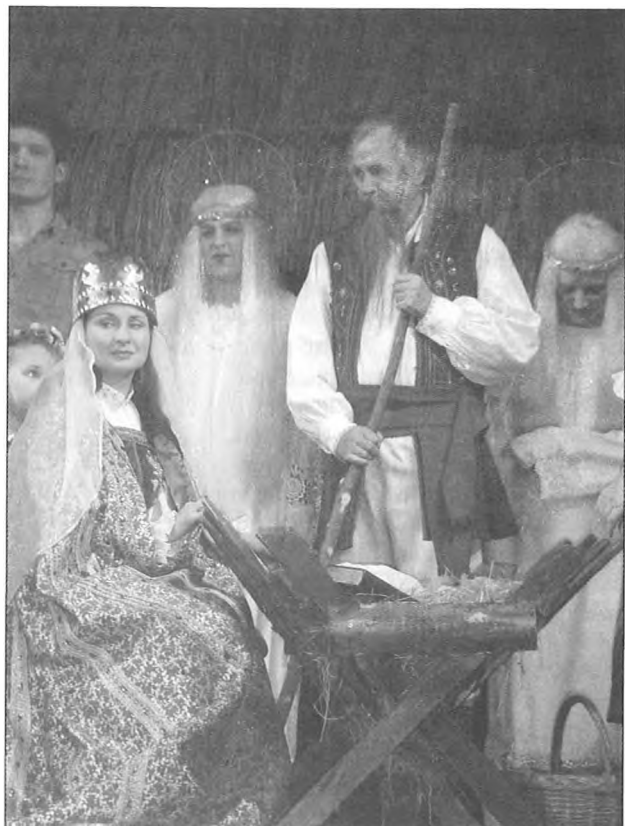
Kim był *Lucjan Rydel*? To literat, publicysta, historyk, recenzent teatralny, krytyk literacki zajmował

się także działalnością translatorską. Ale przede wszystkim egzaltowany krakowski chłopoman który za żonę wybrał sobie pannę z podkrakowskich Bronowic – *Jadwigę Mikołajczykównę*. Dla ludzi teatru *Rydel* na zawsze pozostanie autorem „Betlejem Polskiego”.

W Budapeszcie artyści zagościli tylko dwa dni. Potem dalsza część tournée – *Bratysława, Wiedeń, Linz, Lwów*. Na pamiątkę artyści otrzymali grafiki autorstwa *Mariana Trojana*. Pani konsul podkreśla, że dzięki aktywności kilku samorządów i ich włączeniu się finansowemu oraz organizacyjnemu udało się w

bardzo krótkim czasie zorganizować przyjazd teatru do Budapesztu. Za ten gwiazdkowy prezent dziękujemy.

Ludmiła Mitula

Z ŻYCIA SAMORZĄDÓW

WESOŁO BYŁO U SENIORÓW

Na przedświątecznym spotkaniu w restauracji „*Márvány Mennyasszony*”, co w tłumaczeniu znaczy panna młoda z marmuru- a marmur kamień raczej zimny- wcale nie było marmurowo. A wręcz przeciwnie – było ciepło, sympatycznie, miło a przede wszystkim wesoło.

Jak pani *Ewa Slaba-Ronay*, przewodnicząca SSMP, serdecznie witając zebranych mówiła o polskich kwiatkach, tak na samym początku witały nas paki naszych kwiatów polskich, czyli nasza piękna polska młodzież, kujawiakiem, polonezem, krakowiakiem, serdecznymi słowami wierszy i polską kolędą. Prawdziwa nasza Polska!

Spotkanie Seniorów zaszczylił swą obecnością pan Konsul *Jarosław Adamski* z małżonką oraz przewodniczący OSMP *dr Konrad Sutarski*. Przekazano nam również pozdrowienia pana Ambasadora *Rafała Wiśniewskiego* oraz pani Konsul *Teresy Notz*, którzy niestety nie mogli wziąć udziału w naszym spotkaniu.

A oby już tak całkowicie, i tak już wesołe towarzystwo rozkręcić, organizatorzy „podstawili” nam zespół z muzyką cygańską, zespół tancerzy węgierskich i Romów. I chyba tylko z braku miejsca, nikt przy takim muzycznym „podkładzie” nie zabrał się do tańca. Chociaż niektórych naszych panów „pasowano” na tancerzy, przedtem jednak musieli wypić „do dna” lampkę czerwonego wina.

Aby zaś zażylić nasze organizmy do dalszej zabawy, uraczono nas kilkudaniową kolacją. I ubaw trwał, rozmawiano, cieszone się, życząc sobie, aby móc się znów w tym gronie spotkać za rok.

Lecz jak to zwykle bywa, i jak mówi przysłowie: wtedy należy skończyć, kiedy jest najweselej, by móc to spotkanie jeszcze długo wspominać. A że każdy względnie daleko mieszka, więc „seniorolaki” zaczęli się rozchodzić, i miejmy nadzieję, że każdy dobiegnął cały i zdrowy do swego rodzinnego gniazdka, jeden drugiemu przypominając, że w czwartek spotykamy się znów na spektaklu pt. „*Betlejem Polskie*”.

Żyjmy więc dalej w radości i zdrowiu, i nie dajmy się upływowi czasu.

Za to przeżycie należy się podziękowanie organizatorom oraz sponsorom czyli SSMP i SMP na Zamku Budańskim (*I dzielnica*) i pani *Hele-*

nie Révész, która od lat tak dzielnie trzyma w garści to seniorowe towarzystwo.

Halina Dobos

Św. Mikołaj zawitał do Polskiego Kościoła

Wielką niespodzianką dla dzieci, które uczestniczyły w niedzielę 9 grudnia we Mszy świętej było pojawienie się *Mikołaja*. Przyszedł, jak sam powiedział, bardzo już zmęczony wielkimi podróżami. Odbił je, zanim trafił do nas, do naszego Polskiego Kościoła, do naszych dzieci. Niósł na plecach ogromny wór, pełen prezentów ze słodyczami. Pytał dzieci o różne rzeczy, jak im idzie nauka w szkole, czy pomagają swoim mamusiom. A dzięki nauce naszych Sióstr *Malgosi*, dzieci pięknie śpiewały i mówiły wierszyki.

Jeszcze większą niespodzianką było obdarowanie nas, „*leciwych*” polonistów równie pięknymi paczkami. Wprawdzie nie musieliśmy mówić wierszyków, lecz wzruszenie i zaskoczenie, jakie zagościło na naszych twarzach, było ogromne. Chcielibyśmy więc wyrazić nasze serdeczne podziękowanie *Św. Mikołajowi*, że z pomocą Polskiego Stowarzyszenia pod wezwaniem *Św. Wojciecha*, sprawił nam tyle radości.

W imieniu obdarowanych dziękuje

Halina Dobos

Redakcja nie zachowuje, ani nie zwraca rękopisów nie zamówionych. Artykuły nie zawsze odzwierciedlają opinię Redakcji. Za podpisane artykuły odpowiedzialność ponoszą wyłącznie ich autorzy. Zastrzegamy sobie prawo do – nie naruszającego treści, ani ducha pism – skracania i adjustacji tekstów oraz zmiany ich tytułów.

A Szerkesztőség meg nem rendelt kéziratokat nem írt meg, és nem küld vissza. A megjelent írások nem minden esetben tükrözik a Szerkesztőség véleményét, az ahírt cikkekért a szerzők vállalják a felelősséget. A Szerkesztőség fenntartja magának az írások tartalmát és szellemét nem érintő rövidítés, valamint a címváltoztatás jogát.

Z ŻYCIA SAMORZĄDÓW

DZIEŃ BABCI, DZIEŃ DZIADKA

Jan Kochanowski

„Na starość”

„Biedna starości, wszyscy cię żądamy
A kiedy przyjdiesz, to zaś narzekamy”.

Ale wcale tak nie musi być. Nie każdy w „słusznym” wieku narzeka na swój los. Może o tym świadczyć przykład polonijnych seniorów, w dużej mierze Babć i Dziadków, którzy spotkali się z okazji ich święta w niedzielne popołudnie w Újpeszcie przy Nyár utca 40/42.

Najpierw była msza święta, potem krótki koncert w wykonaniu wnuczków dla wszystkich Babć i Dziadków zgromadzonych w siedzibie Samorządu. Były także wiersze. Najbardziej podobały się jednak rysunki dzieci przedstawiające ich Babcie i Dziadków. Jedne wręcz satyryczne, inne pełne ciepła, nostalgii.

Na jednym rysunku babcia jest seksowna niczym jedna z top modelek a dziadek wygląda na nastolatka chadzającego do klubów studenckich! Na innym już bardziej stateczni z kwiatami w domowych pieleszach. To wspaniałe, że dzieci mają tak bujną i zróżnicowaną wyobraźnię!

Podczas imprezy częstowano pączkami i rozgrzewającym winem. Każdy z uczestników dostał goździka, który urasta niemal do naszego narodowego kwiatka. Niekończące się rozmowy o wszystkim i niczym przerywane wybuchami radości z powodu ostatniego sukcesu *Adama Małysza* spod Wielkiej Krokwi. Wszyscy zorientowani w bieżących wydarzeniach w Polsce. Były łzy wzruszenia i pamiątkowe fotografie. Bo nasi polonijni seniorzy wcale smutni nie są!

Babcie i dziadkowie z symbolicznymi goździkami

Uśmiechnięci, weseli, pełni werwy, dowcipni a nawet czasem frywolni. Kolorowe apaszki pod szyją, makijaż, nienaganne fryzury. Panowie w garniturach, osnuci mgiełką wody kolońskiej. Gdzież tu mówić o biednej smutnej starości. Wszystko to świadczy o jednym: życie zaczyna się po 40. Zresztą, co tam po 40, życie zaczyna się po 50, a może nawet i po 60. Przykłady można mnożyć. *Verdi* skomponował swe *Ave Maryja* gdy miał 85 lat a *Immanuel Kant* pisał filozoficzne rozprawy grubo po 70 roku życia! To samo było z *Michaelem Aniołem*. Swe największe dzieło – słynną *Pietę* – stworzył gdy miał 87 lat. A bliski setnych urodzin włoski malarz *Tycjan* wciąż żwawo pracował. Wiekowi politycy też się zdarzają. Na przykład były aktor *Ronald Reagan* był najbardziej wpływowym politykiem gdy miał 75 lat. A nasza rodzima *Hanka Bielicka* przegadala by jeszcze niejedną 18-latkę chociaż spokojnie mogłaby być jej prababką!

Myślenie że życie kończy się w tym wieku jest po prostu szaleństwem!

Organizatorka i gospodyni spotkania, Asia Priszler (trzecia z lewej) w gronie zaproszonych babć

LEKCJA W „TERENIE”

W tym roku szkolnym rozpoczęłam nauczanie języka polskiego dla dzieci należących do zespołu polonijnego „Polonez”. Zajęcia odbywają się w każdą sobotę w siedzibie SMP XVIII dzielnicy. 1 grudnia odbyły się w niecodziennej scenarii, bo w Békéscsaba. Młodzież została zaproszona przez prezesa Klubu Stowarzyszenia Przyjaźni Polsko-Węgierskiej, *Małgosię Leszko* na Dzień Polski do tego uroczego miasteczka. *Małgosia* przygotowała w związku z tym bardzo bogaty program.

Rozpoczął się od otwarcia wystawy plakatu znanego artysty *Krzysztofa Duckiego*. Prezentacji plakatu dokonał *Konrad Sutarski* – organizator Forum Twórców Polonijnych – w pięknej sali biblioteki wojewódzkiej, natomiast słowo wstępne traktujące o przyjaźni polsko-węgierskiej wygłosiła pani *Ewa Rónay*. *Konrad Sutarski* zaprezentował swoją twórczość poetycką w sali kinowej w Domu Młodzieży, gdzie znajdowała się wystawa fotograficzna o zabytkach polskich. Wiersze czytane były po polsku przez autora i po węgiersku przez studentkę filologii angielskiej *Mariann Nagy*.

Tłum wierszy były utwory *Chopina* w wykonaniu ucznia szkoły średniej muzycznej, *Istvána Benedekfü*. Na twarzach słuchaczy podczas słuchania wierszy pojawił się wyraz zadumy i powagi. Tematyka wierszy dotyczyła dzieciństwa i lat młodości poety podczas wyczekiwania swojego ojca, który zginął w obozie jenieckim w Starobielsku.

Następnie słuchaliśmy wierszy *Sándora Csoóriego*, *Miklósa Radnótiego* i *Endre Adyego*, które tłumaczył na język polski *Konrad Sutarski*. Po przerwie w drugiej części programu wystąpiły dzieci ze szkoły polonijnej w Békéscsaba. Śpiewały i recytowały wiersze.

Przy śpiewaniu „*Kwiatów polskich*” *Juliana Tuwima* widziałam jak dyskretnie mamy Polki ocierały łzy. Sala ożywiła się na widok ognistego krakowiaka w wykonaniu zespołu „*Polonez*”. Całością kieruje *Katarzyna Balogh*, która zadbała o piękne ludowe stroje dla zespołu. Układ choreograficzny przygotował *Jerzy Śmiechowski* – nauczyciel tańca z Lublina. Taniec nowoczesny w układzie *Dalmy Laszłó* dzieci pokazały podczas spotkania towarzyskiego.

Można też było obejrzeć kronikę klubu i wystawę polskich książek. Smaczny bigos i ciasta wszystkim przypadły do gustu. Polskich rodzin w mieście jest niewiele ale sympatyków klub ma sporo i to nie tylko wśród Węgrów.

Zainteresowani polskim klubem są także Słowacy, którzy już od XVIII wieku zasiedlali to miasteczko po najazdach Turków i pożarach. Trudno nam było wyjeżdżać z tego gościnnego miasta. Obiecaliśmy, że za rok znów się spotkamy.

Asia Prizler

SZENT ADALBERT LENGYEL EGYESÜLET

H-1103 Budapest, Óhegy u. 11.

Tel./ Fax: /36 1/ 280-49-49

E-mail: adalbert@ax.hu

www.adalbert.hu

Tel: 36-1-222-8678

Tisztelt Támogatónk!

Ismét eltelt egy év. Eljött a számadások és a tervezések ideje. Egyesületünk is szeretné tájékoztatni Önt, hogy lehetőségeinkhez mérten az elmúlt évben is, és a továbbiakban is a magyarországi lengyelség értékeinek, kulturális, nyelvi hagyományainak, anyanyelvi hitéletének megőrzésén, erősítésén és továbbadásán fáradozik. A már hagyományos egyházi és állami ünnepek „Lengyel Házban” történő megünneplése mellett a „*Lengyel Ház*” Polóniát integráló szerepének erősítésével fogadtunk lengyel gyermekeket *Józef Wojda* atya vezetésével, ezzel is erősítve lengyel identitásukat. Gyermekeink részt vettek a Lengyel Világszervezet (Wspólnota Polska) által támogatott lengyelországi táborozásokon, művészeti-kulturális találkozók, továbbképzéseken elkezdődtek a „Lengyel Ház” felújítási, bővítési munkálatai, melyek a tervek szerint ez év augusztusában fejeződnek be. Reméljük, sőt szeretnénk, hogy a hazai lengyelség a Lengyel Házzal a Lengyel Templommal együtt, rendkívüli jelentőségének és adottságainak megfelelően a hazai Polónia Kulturális, Oktatási Hitéleti és Társadalmi Központjává teszi.

Az informatikai robbanást kihasználva, egyesületünk a Lengyel Köztársaság Nagykövetsége mellett működő „*Petőfi Sándor Lengyel Iskolával*” együttműködve szeretné megvalósítani az INTERNETES távoktatást, amely elérhetővé tenné az egész ország területén a lengyel iskola tananyagát, melynek elsajátítása és a „*Lengyel Házban*” szervezendő ismétlés és beszámolás (vizsga) után ugyanolyan vég bizonyítványt kapnának a vizsgán megfelelők, mint az iskolába bejárók.

Azon gyermekeink részére, akik nem kívánnak e képzésben részt venni, de a hagyományaink és a lengyel nyelv elsajátításával, ápolásával ismereteik bővítésével kívánják erősíteni lengyel identitásukat, valamint azok a magyarok, akik a hagyományos Lengyel Magyar barátság közös sorsunk, történelmünk, társadalmi, gazdasági és emberi kapcsolataiktól vezérelve kívánják megismerni a lengyel nyelvet, ezzel is közelebb kerülve egymáshoz, ezzel is erősítve népeink közös tradicionális hagyományait. Számukra az Internetes távoktatás keretein belül szeretnénk biztosítani a lengyel nyelv megismerését. Szeretnénk e célok elérése érdekében együtt működni hazai, külföldi és anyaországi lengyel civil szervezetekkel, hivatalokkal, gazdasági szervezetekkel és minden jóérzésű emberrel, akinek szívében a hazai lengyelség integrálása, felemelkedése, hogy büszkén vállalhassuk lengyel identitásukat.

Tisztelettel kérem Önt, hogy amennyiben egyetért egyesületünk célkitűzéseivel, adójának egy százalékával támogassa közös céljaink megvalósítását.

Adószámunk: 18043341-1-42

Budapest, 2002. január 8.

Köszönettel:

Molnárné Cieślewicz Elżbieta
elnök

WIADOMOŚCI - HÍREK

□ **BAL POLONII.** Zgodnie z karnawałową tradycją, Stołeczny Samorząd Mniejszości Polskiej również w tym roku zorganizował Bal Polonii. Goście bawili się w dniu 26 stycznia w restauracji Budańskie Vigadó położonej w II dzielnicy Budapesztu, przy ul. Hűvösvölgyi. Otwarcia balu dokonała Przewodnicząca Stołecznego Samorządu Mniejszości Polskiej, pani *Ewa Ślaba Rónay*. Gościem honorowym tegorocznego balu był znany piosenkarz, artysta scen warszawskich, *Bogdan Łazuka*, który prowadził bal. Wystąpił budapeszteński zespół „Polonez”, a do tańca przygrywał zespół „Brass Standard Orchestra” z Południowej Polski. Nie zabrakło też loterii fantowej. (*Obszerną relację z balu przedstawimy w następnym, 74 numerze Polonii Węgierskiej.*)

□ **JEDNOŚĆ I WIELOBARWNOŚĆ.** W dniach 28-29 stycznia w Wyższej Szkole im. *Dániela Berzsenyiego* w Szombathely odbyły się uroczystości końcowe serii imprez Europejskiego Roku Języków. Centralnym tematem konferencji zamykającej zorganizowanej z poparciem Ministerstwa Edukacji była sytuacja językowa w wielonarodowościowej Europie Środkowej. W sekcjach przedyskutowano między innymi sytuację prawną i realia języków mniejszościowych oraz tematykę dwujęzyczności i była też mowa o mediach i języku prasowym mniejszości.

□ **POLSKIE PAMIĄTKI.** W dniu 29 stycznia w Instytucie Polskim w Budapeszcie odbędzie się prezentacja tomiku autorstwa *László Prohászki* pt. „Pamiętki polskie”, który ukazał się w trzech językach. W uroczystości wezmą udział m.in. Zastępca Nadburmistrza Budapesztu, *dr János Schiffer* oraz Przewodniczący Ogólnokrajowego Samorządu Mniejszości Polskiej w Węgrzech, *dr Konrad Sutarski*. Podczas prezentacji utwory *Henryka Wieniawskiego* wykona skrzypce, uczeń Akademii Muzycznej im. *Ferenca Liszta*, *Ádám Banda*. Węgierskie i angielskie wydanie książki ukazało się w ramach serii „Nasz Budapeszt” przy wsparciu Urzędu Nadburmistrza, natomiast wydanie polskie sponsorował Ogól-

nokrajowy Samorząd Mniejszości Polskiej na Węgrzech.

□ **PRZEKAZANIE RELIKWII.** W dniu 24 lutego w Egerze odbędzie się uroczystości przekazania relikwii św. Królowej Jadwigi. Relikwie przywiezie arcybiskup Krakowski *Franciszek kardynał Macharski*. Uroczysta Msza św. w Bazylice rozpocznie się o godz. 10.00. Następnego dnia kardynał *Macharski* spotka się w Budapeszcie z prymasem Węgier, kardynałem *László Paskaim* i nuncjuszem apostolskim.

□ **A POLONIA-BÁL.** Az előző évhez hasonlóan, a Fővárosi Lengyel Kisebbségi Önkormányzat az idén is megrendezte a Polónia-Bált Budapesten. A vendégek január 26-án a II. kerületi Hűvösvölgyi úton lévő Budai Vigadó étteremben mulattak. A bált hivatalosan *Ewa Ślaba Rónai*, az FLKÖ elnöke nyitotta meg. Az idei bál díszvendége *Bogdan Łazuka*, közismert énekes, a varsói színpadok művésze volt, aki egyben a bált is vezette. Fellépett a budapesti Polonéz együttes, a talp alá valót pedig a Dél-Lengyelországból érkezett „Brass Standard Orchestra” zenekar szolgáltatta. A bálról a tombola sem hiányzott. (*A bál eseményekről részletes beszámolóval lapunk következő, 74. számában jelentkezünk.*)

□ **EGYSÉG ÉS SOKSZÍNŰSÉG.** A Nyelvek Európai Éve eseménysorozatának zárórendezvényét tartották január 28-29-én a szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskolán. Az Oktatási Minisztérium támogatásával rendezett zárókonferencia központi témája a soknemzetiségű Közép-Európa nyelvi helyzete volt. A szekciókban megvitatottak többek között a nemzetiségi nyelvek jogi helyzetét és gyakorlatát, a kétnyelvűség, a kisebbségi nyelvek témakörét, de szó esett a kisebbségek médiumairól, sajtónyelvéről is.

□ **LENGYEL EMLÉKEK BUDAPESTEN.** Három nyelven jelent meg *Prohászka László* „Lengyel emlékek” című kötete, amelynek bemutatójára január 29-én kerül sor a budapesti Lengyel Intézetben. A rendezvényen részt vesz *dr. Schiffer János*, Budapest főpolgármester-helyettese, valamint *dr. Sutarski Konrad*, az Országos

Lengyel Kisebbségi Önkormányzat elnöke. A bemutatón *Henryk Wieniawski* műveit *Banda Ádám* hegedűművész, a *Liszt Ferenc* Zeneakadémia hallgatója adja elő. A könyv magyar és angol nyelven az „A mi Budapestünk” sorozat keretében a Főpolgármesteri Hivatal, a lengyel változat pedig az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat támogatásával jelent meg.

□ **RELIKVIA LENGYELORSZÁGBÓL.** Szent Hedvig relikviáját ünnepélyes keretek között adják át február 24-én Egerben. A relikviát *Franciszek Macharski* krakkói érsek hozza Lengyelországból. Az ünnepélyes szentmise aznap 10.00 órakor kezdődik az egri bazilikában. *Macharski* érsek másnap Budapesten találkozik *Paskai László* érsekprímással és a pápai nuncissal.

Felhívás

A 2002-es év nem csak a parlamenti képviselőválasztások éve lesz Magyarországon, hanem valamikor a nyár végén – az időpont még nincs kitűzve – ősz elején az önkormányzati választásokkal egy időben a kisebbségi önkormányzati választásokra is sor kerül. Hamarosan lejár tehát a mostani lengyel kisebbségi önkormányzatok képviselőinek négy éves mandátuma is. Itt az idő az összegzésre, értékelésre, számvetésre.

Felhívással fordulunk ezért a lengyel kisebbségi önkormányzatok tagjaihoz, képviselőihez, s vezetőihez, hogy az elmúlt esztendő munkájáról, programjairól, tevékenységükről, sikereikről – egyáltalán működésükről legyenek híradással, írják meg beszámolóikat a mi közös lapunkba, a Polonia Węgierskába. Szívesen helyt adunk az életükről, a környezetükben található lengyelekről, érdekes emberekről, rendezvényeikről szóló tudósításoknak.

Ismerjük meg jobban egymást, és hallassunk magunkról a befogadó országunkban, s anyaországunkban egyaránt. Ehhez kérjük szíves együttműködésüket.

Országos Lengyel
Kisebbségi Önkormányzat
– a Polonia Węgierska kiadója,
valamint a Szerkesztőség

W SŁUŻBIE ŚWIĘTOŚCI RODZINY

ROZMOWA Z PANIĄ DR MEDYCYNY WANDĄ POŁTAWSKĄ

- *Wychowanie w rodzinie decyduje o przyszłej drodze młodego człowieka. Proszę o kilka zdań na temat wpływu domu rodzinnego na Pani religijno-patriotyczną postawę w późniejszym życiu.*

- Rzeczywiście startowałam z rodziny, która była jednoznaczna. Jako najmłodsza, byłam tzw. córką tatusia. I myślę, że stąd moje przekonanie, że do wychowania dziewczynki jest potrzebny ojciec. W domu panował klimat religijny. Ojciec często się modlił, lubił śpiewać Godzinki, był wielkim czcicielem *Matki Bożej*.

Mój światopogląd religijno-patriotyczny utwierdziła szkoła urzulanek. Zakonnice i nauczyciele świeccy nie tylko uczyli danego przedmiotu, ale wszyscy byli dobrymi wychowawcami. Szkoła dawała nam szansę wszechstronnego rozwoju, były: teatr szkolny, kółko historyczne, literackie, poetyckie. Krótko mówiąc, szkoła wzmacniała wartości wyniesione z domu.

Szczególą rolę w moim życiu odegrało harcerstwo. Muszę powiedzieć, że formacja harcerstwa polskiego była formacją, która się sprawdziła. To było takie hasło: Bóg i Ojczyzna. I to się pokrywało także z tematem szkoły i domu. W listopadzie w 1939 roku wraz z innymi harcerkami weszliśmy do konspiracji. Składałyśmy przysięgę, że jesteśmy gotowe umrzeć za Ojczyznę.

Wojna była dla mnie okresem aktywności, a więc byłam przekonana, że robię coś, co się przydaje Ojczyźnie w walce z okupantem. Dopóki mnie nie aresztowano, jeździłam po powiatach, woziłam tajne rozkazy, różne rzeczy za panem pułkownikiem, woziłam czasem broń, czasem pieniądze. To było takie fascynujące, że nie odczuwałam poczucia lęku, raczej miałam poczucie przygody.

- *Już w bardzo młodych latach przeszła Pani „drogę przez mękę” w obozie koncentracyjnym w Ravensbrück. Czy tamte dramatyczne przeżycia miały decydujący wpływ na wybór przyszłej drogi życiowej, studiów medycznych, aby bronić każdego życia?*

- Tę postawę aktywności przeniosłyśmy do Ravensbrück wbrew oczekiwaniom, wbrew nawet temu, co się tam działo. Nasze nauczycielki, aresztowane z nami, zorganizowały w obozie szkołę. Ten okres jest dobrze udokumentowany w moim pamiętniku, który napisałam bezpośrednio po powrocie z Ravensbrück, w lipcu 1945 r., który ukazał się w książce, pt. *I boję się snów*. Okres w obozie o tyle był dla mnie decydujący, że zmienił moje plany studiów w przyszłości. Przez cały okres nauki byłam sterowana przez nauczycieli w kierunku filologii polskiej. Miałam łatwość pisania. Obóz był okresem weryfikowania wartości. Gdy w stadium końcowym pobytu w Ravensbrück zachorowałam na chorobę głodową, zdecydowałam, że jeżeli wyzdrowieję i wrócę do kraju, będę studiować medycynę, aby pomagać ludziom chorym.

I istotnie, gdy wróciłam do domu, to najpierw zaliczyłam maturę i udałam się do Krakowa, gdzie zostałam przyjęta na medycynę. Równocześnie w tym samym czasie studiowałam psychologię, nauki polityczne oraz odbyłam kurs filozofii tomistycznej.

- Spotykani na drodze życiowej ludzie mają niejednokrotnie duży wpływ na naszą postawę i nasze działania. W przypadku Pani mam na myśli obecnego *Ojca Świętego*, a w tamtych latach Metropolity Krakowskiego, biskupa *Karola Wojtyłę*.

- To jest już mój, że tak powiem, piękny los, że akurat wtedy, kiedy ja na studia przyjechałam do Krakowa, duszpasterzem akademickim był ks. *Karol Wojtyła*, obecny *Ojciec Święty*. On szczególnie opiekował się studentami medycyny i młodymi lekarzami. Spotykaliśmy się w kościele na Smoleńsku u sióstr Felicjanek; w programie spotkań była Msza św. z homilią oraz dyskusja nad referatem programowym. Praktycznie to trwało aż do wyboru na papieża. Zamiłowanie *Ojca Świętego* do medycyny tłumaczy się z jednej strony lego wielką miłością i przywiązaniem do starszego brata, który był lekarzem, a poza tym On był przekonany, że zarówno lekarz jak i ksiądz ma za

przedmiot ten sam podmiot – człowieka, i tu musi być ścisła współpraca księży i lekarzy. Szczególny nacisk kładł nasz Opiekun na rozwój duszpasterstwa rodzin. Dramaty rozwodów, dramaty aborcji, cała ta problematyka była Jemu bliska. To, co ja cały czas praktycznie robię, to jest właściwie realizacja koncepcji, którą reprezentował *Ojciec Święty*, że człowiek jest dzieckiem Bożym, że jest dziełem Bożym, stworzonym do świętości, do doskonałości. Wszystkie Jego wypowiedzi, wszystkie Jego prace zarówno filozoficzne, jak homilie,

Służyły w gruncie rzeczy i służą tej zasadniczej sprawie – uświęcenia i miłości mężczyzny i kobiety. A w związku z tym, uświęcenia rodziny. Jego wypowiedzi na ten temat są w różnych dokumentach, które śledzę i które znam, i które przekazuję młodzieży, bo specjalizując się w medycynie, wybrałam kierunek najbardziej humanistyczny.

- Psychiatrię. Miałam I bowiem nadzieję, że poznam bliżej osobowość człowieka, która zaskoczyła mnie właśnie w Ravensbrück. Tam spotkałam zupełnie innego człowieka, niż znałam przed wojną.

Dla naszych spotkań *Ojciec Święty* jako Biskup Krakowski udostępnił swój własny dom przy ul. Franciszkańskiej, ponieważ – jak wiadomo wszelkie spotkania świeckich ludzi były traktowane wówczas jako działalność przeciwko reżimowi. ważnym etapem pracy duszpasterskiej było założenie Instytutu Rodziny. Jako lekarz psychiatra zorientowałam się, że medycyna jest zupełnie bezradna wobec zaburzeń nerwicowych, które pochodziły z trudności życiowych, takich jak konflikty małżeńskie, jak konflikt pokoleń. Już na początku zorganizowałam dzień skupienia dla takich par małżeńskich, które były prawie przed rozwodem. Zaprosiłam księdza *Karola* na ten dzień skupienia. Muszę podkreślić, że przez lata całe powtarzam słowa, które On wówczas powiedział do małżonków: „*Wychodźcie jest jedno, tylko przez furtkę pokoju. Niech każdy z was uklęknie i powie: moja wina*”.

- *Wieloletnia i wielokierunkowa Pani działalność wychowawcza to temat do bardzo obszernej pracy monograficznej. Proszę, o przypomnienie czytelnikom „Źródła” chociaż najważniejszych z nich.*

- Z tego pierwszego dnia i rozwinął się potem kurs dla małżeństw, ponieważ uczestnicy nie chcieli się rozstać, chcieli więcej spotkań o tematyce małżeńskiej. Kurs trwał 2 tygodnie. To był początek Studium Teologii Rodziny, które później zostało przez Księdza Kardynała włączone do Papieskiej Akademii Teologicznej. Kierowałam nim przez 37 lat. Ci, którzy je ukończyli i są dzisiaj rodzicami, stwierdzają, że Studium pomogło im w realizowaniu udanego życia. Absolwenci byli również pomocnikami proboszczów w swoich parafiach. Wszystko to odbywało się pod skrzydłem Ks. Kardynała, który oddał do dyspozycji słuchaczy swoje pomieszczenie. W Jego salonie odbywały się spotkania przez trzydzieści parę lat. Materiały dla studentów trzeba było przepisywać na maszynach, gdyż w tamtych czasach nie było mowy o druku.

Myszę, że dzisiaj ludzie już zapomnieli o tym, że wówczas trwała walka o światopogląd. Dwukrotnie byłam wzywana na UB z powodu spotkań z młodzieżą. Pewnego razu, gdy miałam wykład w Grudziądzu do młodzieży, na temat notabene miłości, zostałam oskarżona o działalność antypaństwową i skazana przez pierwszą instancję na grzywnę 4 tys. zł. Odwołam się wtedy do instancji wojewódzkiej, dając spis wykładów, które wówczas miałam w różnych miejscach – w szkołach – dla dzieci, młodzieży i dla nauczycieli. Posiadam bardzo ciekawy, „piękny” dokument, w którym jest stwierdzone, że wyższa instancja zwalnia mnie z grzywny na skutek braku świadomości, że popełniałam czyn przestępczy.

W Diecezji Krakowskiej podczas rekolekcji wielkopostnych miałam cykl wykładów dla dziewcząt, dla matek i dla małżonków. Wezwano mnie w związku z tym na kolegium. Przewodniczący kolegium zwrócił się

do mnie: „Co oskarżona ma na swoje wytłumaczenie?”.

Ja mówię: „Chwileczkę, proszę pana, na razie ja wcale nie jestem oskarżona. O co panu chodzi?” Wezwane na świadków dziewczynki powiedziały: „Pani doktor mówiła o miłości”. Tym razem sprawa zakończyła się bez ukarania.

- *Nazwisko Pani Doktor jako obrończyni życia, godności małżonków i świętości rodziny znane jest w wielu krajach świata.*

- W 1981 r. Ojciec Święty ogłosił dwa dokumenty: o powołaniu Rady ds. Rodziny i Studium Rodziny przy Papieskim Instytucie Laterańskim, w którym przez jakiś czas prowadziłam wykłady. Stanowią one początek

Ostatnia inicjatywa Ojca Świętego sprzed siedmiu lat, mianowicie utworzenie Akademii Pro Vita, w moim pojęciu jest ukoronowaniem tych wszystkich inicjatyw, które ojciec Święty dokonuje poczynając od czasu pierwszych lat kapłaństwa i co dzisiaj robi na rzecz dziecka poczętego. Jestem również członkiem Akademii Pro Vita, działalność na rzecz obrony dziecka nienarodzonego jest – powie działabym – w Kościele powszechnym realizowana na różnych płaszczyznach, w różnych miejscach i różne osoby jej się poświęcają. O tym wszystkim dyskutuję ze swoimi przyjaciółmi, bo mamy tę samą wizję świata. I stąd moje nazwisko pojawia się na kongresach międzynarodowych,

w których wielokrotnie uczestniczyłam i zabierałam głos. Jako lekarz psychiatra omawiałam skutki tego, co się dzieje z rodziną, jeżeli ona nie realizuje Dekalogu i nie żyje według etyki katolickiej. To jest na pewno teren, gdzie trzeba pomocy ze strony Boga.

- *Na zakończenie jeszcze jedno pytanie: Jakie podejmować działania, aby szkoła wspierała wysiłki rodziców w wychowywaniu dzieci?*

- Jest jeszcze jeden problem, którym zajmuję się od trzech lat. Jest to sprawa formacji wychowawców i nauczycieli. Dziecko, które rośnie w rodzinie, potem zderza się ze szkołą. Te dwa środowiska – szkoła i dom – formują dziecko. Dzisiaj jest to poważny problem. Więc trzeba się zająć jeszcze nauczycielami, żeby ich postawy nie były przeciw temu, co dom chrześcijański chciałby młodemu przekazać. Szkoła ma bowiem wspomóc rodziców w wychowaniu dzieci. Trzeba nauczycielom pomóc w zobaczeniu człowieka jako dziecka Bożego. Temu właśnie służą kursy kwalifikacyjne, w których uczestniczę jako wykładowca.

- *Serdecznie dziękuję za rozmowę i wraz ze staropolskim pozdrowieniem „Szczęść Boże” składam życzenia dalszej owocnej pracy dla dobra Kościoła i naszego Narodu.*

Za Tygodnikiem Rodzin Katolickich „Źródło”

Państwo Póltawscy na audiencji u Ojca Świętego w maju 1987 r. (Zdjęcie archiwalne)

mojej działalności w Rzymie. Ksiądz, który został kierownikiem Studium Rodziny przy Lateranie, nie bardzo wiedział, jaki program pracy przyjąć. Kościół na Zachodzie nie miał koncepcji pracy z rodziną. Natomiast Kościół w Polsce miał strukturę bardzo wyraźną, były instrukcje Episkopatu Polski, działali duszpasterze rodziny, realizowano program Instytutu Rodziny w Krakowie. Zostałam również członkiem Papieskiej Rady ds. Rodziny. Organizuje ona plenarne zebrania w Rzymie oraz kongresy w różnych krajach na temat spraw związanych z rodziną. Zresztą osobiście, jeszcze w Krakowie, nawiązałam pewne kontakty z tymi ludźmi na Zachodzie. Obecnie działalność na rzecz małżeństwa, jego świętości, świętości rodziny, obrony życia, jest programem świata. To nie jest tak, że wszyscy są przeciwko życiu. Świat jest w tej chwili podzielony.

PIĘKNA NASZA POLSKA CAŁA

PIENINY

Wąska dotychczas dolina Dunajca za Dębem rozlewa się w toń sztucznego zbiornika wodnego. Jest to granica między Pieninami a pasmem Gorców; leży na niej jeden z bardziej malowniczych obiektów drewnianych – kościół św. Marcina w Grywaldzie. Jednonawowy, z iglicową wieżą, został wzniesiony w drugiej połowie XV w. Grzbiet Pienin oddziela go od interesującego zamku Niedzica, przez stulecia najbardziej na północ wysuniętego punktu

nadając mu formę zbliżoną do obecnej. Ostateczny kształt warowna rezydencja zyskała w 1601. Po *Horvathach* zamek przeszedł w posiadanie włoskiego rodu *Joanellich* (ok. 1670), a pod koniec XVIII w. zaniedbaną budowlę odzyskali poprzedni właściciele. Ostatnimi dziedzicami (do 1858 do 1944) byli *Salanionowie*. Szczególnymi pamiątkami zamku niedzickiego są wspomnienia o tamtejszych lochach, izbie tortur, egzekucjach zbójników; tli się

dań są tradycje pustelnicze, których początki legenda wiąże z osobą św. *Andrzeja Świerada*. Klaryski założyły też zamek zwany dziś Czorsztynem, szybko jednak ten strategiczny, kontrolujący ruch w dolinie Dunajca obiekt przeszedł w ręce królewskie. W 1370 gościł tu król Ludwik Węgierski, a w 1384 – w drodze na tron polski – przez Czorsztyn przejeżdżała jego córka, *Jadwiga*. Częstym gościem był także jej królewski małżonek, władysław *Jagiello*. Za jego panowania

Słynny zamek w Niedzicy

królestwa Węgier. Pierwotny zamek, datowany niezbyt precyzyjnie na koniec XIII w., był stopniowo rozbudowywany. Najistotniejsze wydarzenie polityczne wiążące się bezpośrednio z Niedzicą miało miejsce w 1412, kiedy podskarbi *Zygmunta Luksemburskiego*, *Piotr Schwarz* z Łomnicy przyjął na zamku od wysłanników *Władysława Jagiełły* pożyczkę dla cesarza – 37 tysięcy kop groszy praskich. Zastawem stało się 13 miast spiskich, oddanych przez pożyczkobiorcę Polsce. W XV wieku zamek niedzicki wraz z przynależnym do niego kluczem wsi przeszedł w ręce rodu *Zapolyów*, a po nich *Laskich*. W latach 1533–1535 w rejonie tym *Zapolyowie* walczyli z Habsburgami, a zamek stał się gniazdem rycerzy-rabusiów. W 1589 *Olbracht Łaski* sprzedał Niedzicę *Horváthom*, którzy zamek rozszerzyli i zmodernizowali,

też pamięć sensacyjnego znaleziska – węzłowego zapisu wskazującego rzekomo, gdzie jest ukryty skarb Inków. Po wojnie zamek całkowicie odrestaurowano i przystosowano do zwiedzania. Niestety, zaporą wodną wzniesioną w sąsiedztwie zamku zeszpeciła jego otoczenie, a zalew zniszczył krajobraz uroczego niegdyś fragmentu doliny Dunajca.

Pieniny to jeden z najatrakcyjniejszych turystycznie regionów Środkowej Europy. Wody mineralne, piękne widoki, żywy folklor spletają się harmonijnie z zabytkami pamiętającymi czasy królów polskich, czeskich i węgierskich. Tu, m.in. z inicjatywy w. Kingi, w latach 80. XIII w. wzniesiono zamek, do dziś utożsamiamy z przekazami o najazdach tatarskich, z opowieściami o szukaniu azylu w górskich ostępach. Ważnym składnikiem pieniężskich po-

lo. Za jego panowania starostą czorsztynskim był – według legendy – jeden z najsłynniejszych rycerzy ówczesnej Europy, *Zawisza Czarny*. Dziś zamek jest romantyczną ruiną, przegładającą się w tafli sztucznego jeziora.

Pieniny to obszar atrakcyjnych, a przy tym niezbyt trudnych górskich wycieczek na Trzy Korony i Sokolicę, czy do malowniczego wąwozu Homole. Turystyczną perłą jest spływ drewnianymi tratwami przez Przełom Dunajca. Wodna kipiela pod kamieniami, wznosząca się ku niebu wapienne skały, szum wody i opowieści flisaków – to niezapomniane

przeżycie. Od kiedy datują się spływy, trudno powiedzieć. Pewne jest, że już w 1589 Jakub Korab wymalował na ścianie kościoła w Krościenku patrona flisaków. W krajobrazie Pienin charakterystyczne są nagie ściany skalne wśród lasów, odosobnione skałki, często w postaci iglic, i kontrastujące z nimi zaokrąglone powierzchnie garbów lub łagodne stoki pokryte łąkami. Najbardziej znanym przykładem malowniczych form skalnych jest przełom Dunajca, gdzie niemal pionowe ściany dochodzą do kilkuset metrów wysokości. Pieniński Park Narodowy leży w reglu dolnym, w piętrze lasów bukowych; ponad 70% powierzchni zajmują lasy. Do najciekawszych siedlisk roślin w Pieninach należą ciepłe łąki pienińskie oraz łąki ziołoroślowe, na których na każdy metr kwadratowy powierzchni przypada 30–40 gatunków roślin kwiatowych.

ISMERJÜK MEG HAZÁNK SZÉPSÉGÉT

PIENINY

Dębno mögött a valaha még keskeny völgyben a Dunajec folyó folyik egy mesterséges víztározóba. Ez a határ a Pieniny és a Gorec vonulata között; itt található az egyik legfestőibb fa-építmény – a grywaldi *Szent Márton* templom, amit a XV. században építettek. A Pieniny hegygerince választja el a figyelemfelkeltő Niedzica várától, mely századokon át a legészakibb pontját jelentette a Magyar Királyságnak. Az eredeti vár, nem túl pontosan datálva, a XIII. század végére épült meg. A Niedzicához kötődő leglényegesebb politikai esemény 1412-ben volt, mikor is Luxemburgi Zsigmond kincstárnoka, *Piotr Schwarz* Łomnicából, kölcsönt vett át *Władysław Jagiello* küldötteitől a császár részére – 37 ezer prágai grosent. Zálogként 13 szepességi várost ajánlott fel, amit a hitelt felvevő visszaszolgáltatót Lengyelországnak.

A XV. században a niedzicai vár a hozzátartozó faluval egyben a Zápolyiak kezére került, később pedig a Łaskikhoz. Az 1533–1535 években, ezeken a területeken harcoltak a Zápolyiak a Habsburgok ellen, a vár pedig a rablólovagok fészkeként szolgált. 1589-ben *Olbracht Łaski* eladta Niedzicát a horvátoknak, akik kibővítették és korszerűsítették a várat, megadván neki a maihoz hasonló formáját. A megerősített várszerű palota végleges alakját 1601-ben kapta meg. A horvátok után az olasz *Joanelli* család birtokába került (kb. 1670). A XVIII. század végére az előző tulajdonosok visszaszerezték az elhanyagolt építményt. Utolsó örökösök a *Salanionok* voltak (1858–1944).

A niedzicai vár különleges emlékei az ottani várbörtönök, kamrák, amelyek tortúrák helyszínéül szolgáltak, valamint a rablók, útonállók kivégzéseiről szóló történetek. Dereng még egy szenzációs lelőhely emléke is, egy felírás, amely állítólagosan az Inkák kincsének rejtékhelyéről szól. A háború után az egész várat restaurálták, és felkészítették a látogatók számára. Sajnos a vár szomszédságában

fölállított duzzasztó elcsúfította a környéket, a víztározó pedig tönkretette a valaha még elragadó Dunajec-völgy e szakaszának tájképét is. Pieniny az egyik legvonzóbb turisztikai régió Közép-Európában. Ásványvizek, a csodálatos kilátás és az élő folklór fonódik össze a lengyel, cseh és magyar királyok korára emlékeztető műemlékekkel. Itt, többek között, Kinga kezdeményezésére várat emeltek az 1280-as években, amelyet máig a tatárjárás hagyatékaival és a hegyi vadonban menedéket keresők történeteivel azonosítanak. Fontos összetevője a

Jellegzetes fatemplom Grywaldban

Sziklák között kanyarog a Dunajec

pienini hagyományoknak a remeteség tradíciója, amelynek kezdeteit *Szent András Świerada* személyéhez fűzi a legenda. A klarisszák is felállítottak egy várat, mai nevén Czorsztyn. Azonban ez a stratégiailag fontos, a völgy forgalmát ellenőrizni képes helyen lévő épület hamar királyi kézre jutott. 1370-ben Nagy Lajos vendégeskedett itt, 1384-ben pedig – útan a lengyel trónfoglalás felé –

Czorsztynon keresztül utazott a lánya, *Jadwiga (Hedvig)*. Szintén gyakran látott vendég volt itt a királyi férj, *Władysław Jagiello*. Ez utóbbi uralkodása alatt Czorsztyn helytartója az akkori Európa egyik – a legenda szerint – legnevesebb lovagja, *Zawisza Czarny* volt. Ma a vár „csak” egy romantikus rom, amely a mesterséges tó tükrében nézelődik. Pieniny térsége alkalmas a vonzó, de nem túl nehéz kirándulásokra, a Három Koronára és Sokolicera, vagy a festői Homole szorosba. Turisztikai gyöngyszemnek számít a fatutajokkal való leúszás a Dunajec kanyarulatában. Forrásvíz-buzogás a kövek alatt, az ég felé meredő mészközsziklák, a víz morajlása és a tutajosok, faúszatók történetei feledhetetlen élményt nyújtanak. Már 1589-ben *Jakub Korab* megfestette a tutajosok védőszentjét a krościeneki templom falára. A Pieniny tájképének jellegzetessége az erdők közötti meztelen sziklafalak, a gyakran toronycsúcs alakú különálló sziklák, és a tőlük erősen elütő, lekerekített felszíni hegygerincek vagy a rétekkel befedett szelíd lejtők. A leginkább ismert példa a festői sziklás helyszínről a Dunajec kanyarulata, ahol a majdnem függőleges falak elérhetik a párszáz méter magasságot is. A Pieniny Nemzeti Park az alsó régióban fekszik, a bükkerdők szintjén; területének több mint 70 %-át erdők borítják. A Pieniny meleg rétjein és gyógyfüvekben gazdag tisztásain tengernyi a különféle növény (30–40 fajta virágos növény egyetlen négyzetméteren).

POLSKIE PAMIĄTKI W BUDAPESZCIE

Zapowiedziana w grudniowym numerze P.W. książka *László Prohászki* pod powyższym tytułem ukazuje się z jednomiesięcznym opóźnieniem – z drukarni z przy czym technicznych – jakkolwiek jeszcze jako, dzieło roku 2001.

Jej pierwsza prezentacja odbędzie się w Nowym Ratuszu (*Bp V., Váci u. 62-64*) 29 stycznia bieżącego roku, o godzinie 11.30. Gospodarzami spotkania są wydawcy tej trójjęzycznej, potrójnej książki: Ogólnokrajowy Samorząd Mniejszości Polskiej oraz Urząd Miasta Stołecznego Budapeszt. – Poniżej podajemy (w wolnym przekładzie) fragmenty polskojęzycznej wersji tekstu odnoszące się do I dzielnicy, a więc do zamkowej części dawnego królewskiego miasta Buda.

POLSKIE PAMIĄTKI W I DZIELNICY

Powiązania polsko-węgierskie posiadają ponad tysiącletnią przeszłość. Historia ta i dziś jest obecna w Budapeszcie. Tymczasem ludzie dzień w dzień chodzący ulicami I dzielnicy nie zdają sobie zwykle sprawy z tego, że mijają pomnik, tablicę pamiątkową, czy inne dzieło wskazujące na związki z polskością.

Niewiele śladów zostało po średniowiecznym zamku Budańskim założonym, tak jak miasto Buda przez króla Belę IV w połowie XIII wieku. W wyniku późniejszych zniszczeń i wielokrotnie dokonywanej przebudowie kształt zamku stoi się zupełnie inny, niż pierwotnie. Warto jednak zaznaczyć, iż dwie córki tegoż króla – *Święta Kinga* i *Błogosławiona Jolanta* – wyszły za mąż za polskich książąt, silne związki Budy i Krakowa, Węgrów i Polaków istniały zatem już od samego zarania.

Panującym węgierskim polskiego pochodzenia był *Jagiellończyk, Władysław III* który wstąpił na tron węgierski w 1440 roku jako *Ulászló I* i z Zamku Budańskiego rządził, połączonymi unią personalną krajami: Węgrami i Polską. Młody król, mając do pomocy legendarnego wodza węgierskiego, *Jánosa Hunyadięgo* zamierzał przeciwstawić się zaborczym planom tureckiej potęgi. Po wstępnych powodzeniach połączone wojska węgiersko-polskie poniosły jednak ciężką klęskę pod Warną w 1444 roku, a w bitwie poległ i sam król. W 1994 roku, a więc w pięćsetpięćdziesięciolecie jego bohater-
skiej śmierci odsłonięta została marmurowa tablica znajdująca się na

wewnętrznym podwórku Muzeum Historii Wojska (*Plac Kapistrana*). Na tablicy widnieją herby: Węgier oraz połączonej wówczas z Litwą Polski (orla i pogoń), poniżej zaś teksty polski i węgierski uwieczniają pamięć Władysława Warneńczyka.

Za panowania Jagiellonów na Wę-

Budapeszteńskiego Muzeum Historycznego (*południowym skrzydle Zamku Królewskiego*).

Jednym z najpiękniejszych zabytków Budapesztu jest późnogotycki kościół p.w. *Najświętszej Marii Panny*, znany bardziej jako kościół *Macieja* (*od imienia wspomnianego wyżej króla*), który swój dzisiejszy wygląd zawdzięcza przebudowie, dokonanej w końcu XIX wieku. W kaplicy Loretańskiej znajdującej się na prawo od głównego wejścia widoczna jest rzeźba *Matki Boskiej*, którą – według legendy – król Władysław II ofiarował kościołowi w 1515 roku. (*Dzieło to w rzeczywistości powstało około 1700 roku*). W północnej części kościoła, a więc przy lewej nawie mieści się kaplica p.w. Świętego Władysława.

Uroczystość odsłonięcia tablicy pamięci Marii Łázár w I dzielnicy Budapesztu w 2001 roku

grzech – a było tu jeszcze w latach 1490-1526 dwóch królów tego pochodzenia: *Władysław Ulászló II* i *Ludwik (Lajos) II* – na ścianach królewskiego pałacu w Budzie – rozbudowanego za czasów ich poprzednika, Króla *Macieja Hunyadięgo* (syna *Jánosa*) pojawił się herb polski. Z przepięknej ówczesnej renesansowej budowli zachowała się dla potomności, niestety, tylko kilka okrucich. Cudownym trafem ocalał między nimi jeden z wielkich, herbów kolistych, z wrytym tam polskim orłem. Ową XVI-wieczną płaskorzeźbę można oglądać na stałej wystawie

Ścianę główną kaplicy zdobią freski wyśmienitego malarza, *Bertalana Székelya*, przedstawiające sceny z życia i śmierci tego wybitnego króla (pół-*Árpáda*, pół-*Piasta*, urodzonego w Polsce około 1046 roku, będącego od 1996 roku patronem węgierskiej Polonii. Na bocznym ołtarzu przedstawianego kościoła znajduje się kopia słynnej hermy *Świętego Władysława*, której oryginał przechowywany jest w Győr.

W 1683 roku wielka armia turecka obiegła Wiedeń. Na pomoc chrześcijańskiej Austrii pośpieszył król polski, *Jan III Sobieski* zadając Turkom cięż-

POLSKIE PAMIĄTKI W BUDAPESZCIE

ką klęskę, następnie zaś wyzwolił jeszcze Esztergom. Sukcesy wojskowe przyspieszyły utworzenie – rok później, pod egidą papieża, *Innocentego III* – Świętej Ligi (w skład której weszły Polska, Austria i Wenecja), dla prowadzenia dalszej, wspólnej walki z państwem osmańskim. Dzięki temu całe terytorium Węgier zostało w następnych latach uwolnione spod panowania tureckiego. Z związku z tymi wydarzeniami, w 1936 roku, w 250-lecie wyzwolenia Budy stanął (na placu Hessa) pomnik papieża *Innocentego XI*. W tylnej części postumentu zamieszczony został medalion Świętej Ligi, na nim zaś popiersie papieża, austriackiego cesarza Leopolda I, króla *Jana Sobieskiego* oraz weneckiego doży *Guistinianiego*.

Postać *Tadeusza Kościuszki* – legendarnego wodza, przywódcy polskiego powstania w 1794 roku – otoczona była w XIX wieku na Węgrzech powszechną cziłą, wszak w niej ucieleśniły się te pragnienia i czyny, których celem było odzyskanie przez Węgrów niepodległości. W I dzielnicy, w 1948 roku nazwano imieniem *Kościuszki* jedną z ulic (Ciągnie się ona od Dworca Południowego do ulicy *Mészárosa*). W tym samym roku umocowano tam, na ścianie domu nr 14 (na narożniku ulicy *Márvány*), emaliowaną tablicę uliczną z danymi o *Kościuszcze*.

Popiersie *Ludwika Zamenhafa*, warszawskiego lekarza-okulisty, twórcy języka *esperanto* (1887) ustawione zostało jako rzeźba wolnostojąca, na postumencie, w parku *Tabán*, koło kąpieliska *Rác*. (Jest to dzieło młodego rzeźbiarza *Tamása Gyenesa*).

Po napadzie niemiecko-sowieckim na Polskę we wrześniu 1939 r. ponad sto tysięcy Polaków przekroczyło granicę polsko-węgierską. Węgry przyjaźnie przyjęły te tłumy uchodźców. Przy obozach wojskowych i cywilnych powstały szkoły, instytucje kulturalne i służby zdrowia, działające bez przeszkód, przez cały okres wojny aż do dnia 19 marca 1944 r., kiedy to Niemcy rozpoczęły okupację Węgier. Tablica z brązu, umieszczona w 1988 r, na ścianie kamienicy (magnackiego rodu *Andrássych*) przy ul. *Fő 11* zachowuje pamięć polskich ofiar *Gestapo* zamordowanych wówczas w miejscu, gdzie mieściła się polska przychod-

nia lekarska i działała sekcja Lekarzy Polskich (jako oddział Węgierskiego Czerwonego Krzyża). Tablicą wykonało dwóch polskich artystów: *Andrzej Sibilski* i *Marian Banasze-*

uchodźcom kierowany był przez *Józsefa Antallá*, jednak tablica poświęcona pamięci tego wielkiego przyjaciela i obrońcy Polaków jeszcze nie istnieje). Na prawo od bramy umiesz-

wicz. Jakkolwiek dwujęzyczny (polski i węgierski) tekst tablicy nie podaje nazwisk, warto pamiętać że owego dnia zginął tam bohaterską śmiercią kierownik sekcji lekarz *generał dr Jan Kollátaj-Szrednicki*.

W budynku przy ulicy *Országház 28*, działało do 1945 roku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Na zewnętrznej ulicznej ścianie tej zabytkowej kamienicy znajdują się dwie tablice zawierające dane dotyczące Polaków. Na lewo od bramy wejściowej widnieje tablica z ciemnoczerwonego marmuru, ozdobna płaskorzeźba z brązu (dzieło *Zoltána Fülöpa*) a poświęcona pamięci *László O'svátha*, kierownika Wydziału Prezydenckiego (mówiąc dzisiejszym językiem: dyrektora Kancelarii Ministra), który podczas II wojny światowej przyczynił się – jak podaje tablica – do uratowania 130 tysięcy polskich uchodźców. Trzeba tu dodać, że Wydział Ministerstwa Spraw Wewnętrznych zajmujący się pomocą

czona została druga, większa tablica z białego marmuru, podająca, iż na początku 1945 roku wiele osób różnych narodowości było tam męczonych przez *Gestapo*. Wśród zamordowanych znajduje się nazwisko Polki, *Elfydy Bakalas (Bakalarz)*.

Od 1 października 2001 roku tablica z kamienia wapiennego, umocowana na ścianie domu przy ulicy *Móra Ferenc 1* strzeże pamięci *Marii Lázár*, wielkiej damy węgierskich scen teatralnych. Ta wybitna aktorka pochodziła, po osiadłym na Węgrzech ojcu, z książęcej rodziny *Czartoryskich*, używając na scenie panieńskiego nazwiska matki-Węgierki. Ufundowanie tablicy zainicjował Polski Samorząd na Zamku Budańskim.

Wszystkie znajdujące się w dzielnicy, a wymieniona tu rzeźby i inne dzieła wiernie odzwierciedlają tysiącletnią przyjaźni naszych dwóch narodów i ściśle splecione się ze sobą ich historyczne więzy.

Przekład: Ewa Słaba-Rónay

KONRAD SUTARSKI

WĘGIERSKA POLONIA PO ZMIANACH USTROJOWYCH

W dniach 13-14 grudnia ubiegłego roku odbyła się w Pałacu *Károlyi* w Budapeszcie mniejszościowa konferencja naukowa p.n. „*Zmiana ustroju w polityce mniejszościowej na Węgrzech*”, zorganizowana przez Instytut XX i XXI wieku. Wysoki protektorat objął Prezydent RW, *dr Ferenc Mádl*. U boku konferencji zaprezentowana została wystawa fotograficzna „*Obrazki z życia mniejszości na Węgrzech*”. Otwarcia konferencji i wystawy dokonał Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, *dr Csaba Hende*.

Główne referaty wygłosili: *dr Toso Doncsev* (były prezes Urzędu Mniejszościowego) – „*Kierunki dążeń polityki mniejszościowej po zmianach systemowych*”, *dr László Szarka* (dyrektor Instytutu Badań Mniejszościowych WAN) – „*Procesy etniczne a mniejszościowa polityka identyfikacyjna*” oraz *dr Jenő Kaltenbach* (Parlamentarny Rzecznik d/s Mniejszościowych) – „*Polityka Mniejszościowa oczami rzecznika*”. O wygłoszenie referatów dotyczących poszczególnych mniejszości narodowych i etnicznych poproszeni zostali przewodniczący ogólnokrajowych samorządów mniejszościowych.

Konferencja była pierwszym podsumowaniem problematyki mniejszościowej w minionym dziesięcioleciu. Ze strony Polonii referat wygłosił przewodniczący OSMP, *dr inż. Konrad Sutarski*. Materiał ten publikujemy w najbliższych trzech numerach P.W.

Z punktu widzenia dziejów węgierskiej Polonii przełomowe były zarówno lata 1989-91, jak i cały okres obejmujący ostatnią dekadę ledwo, co minionego stulecia. Przemiany ustrojowe przyniosły obydwu narodom – polskiemu i węgierskiemu – pierwsze od czasów II wojny światowej wybory parlamentarne (w Polsce, w 1989 r. na Węgrzech w 1990 r.) oraz wycofanie wojsk radzieckich z tych krajów (w 1991-92 r.), a więc nastąpiło odzyskanie pełnej niepodległości państwowej, swobód obywatelskich i zaczął działać system demokracji parlamentarnej. Było to przeżycie emocjonalnie silniej odczuwalne w Polsce, aniżeli na Węgrzech, obejmujące przy tym i węgierską Polonię.

Nowe oddziały

Przemiany stworzyły dobrą podstawę – uczuciową, intelektualną oraz prawną – do dokonywania dalszych zmian, które stały się udziałem żyjących na Węgrzech mniejszości narodowych i etnicznych, w tym Polonii. Spotęgowała się aktywność społeczna oraz zaistniały nowe formy zbiorowego współżycia i zbiorowej działalności.

W okresie przełomu jedyną organizacją polonijną było Polskie Stowarzyszenie Kulturalne im. *Józefa Bema*, posiadające już jednak dwa oddziały terenowe: w Tata – od 1985 r. (przekształcony w 1987 r. w Oddział Wojewódzki *Komárom-Esztergom*) i w Székesfehérvár – od 1988 r. W latach dziewięćdziesiątych utworzone zostały następne oddziały terenowe Stowarzyszenia im. Bema – łącznie cztery. Powstały też nowe, samodzielne organizacje społeczne. Pierwszą z nich i najważniejszą stało się Stowarzyszenie Katolików Polskich p.w. *Św. Wojciecha*, utworzone na przełomie lat 1992/93, (i działające później pod nazwą Stowarzyszenie Polskie p.w. *Św. Wojciecha*) – jako spadkobierca dawnego Stowarzyszenia „*Schronisko dla ubogich*” działającego w latach 1934-52. Stowarzyszenie to szybko przekształciło się w organizację ogólnokrajową (taką jak Stowarzyszenie im. Bema) zakładając oddziały w dwóch polskich miejscowościach: *Istvánmajor* i *Andrástanya* w województwie *Borsód* (1996 r.). Prócz tego zaistniały inne, mniejsze, miejscowe organizacje, – zarówno w Budapeszcie, jak i w takich miastach, jak *Pécs*, *Békéscsaba*.

W wyniku uchwalenia przez parlament węgierski Ustawy nr LXXVII o prawach mniejszości narodowych i etnicznych, (1993) – która objęła i Polaków – powstała i zaczęła działać druga gałąź organizacyjna, samorządy mniejszościowe. Pierwszy samorząd polski powstał w 1994 r. w *Emőd* (obejmujący administracyjnie wspomnianą już polską wieś: *Istvánmajor*). Następnie – w 1995 roku – powstały kolejno: Stołeczny Samorząd Mniejszości Polskiej w Budapeszcie, Ogólnokrajowy Samorząd Mniejszości Polskiej na Węgrzech oraz trzy samorządy w trzech dzielnicach Budapesztu i dwa w terenie. W pierwszym rzucie wyborczym zaistniało zatem siedem lokalnych samorządów polskich (oraz Ogólnokrajowy jako ósmy). Rzut następny odbył się podczas wyborów samorządowych w 1998 r., kiedy – oprócz już dotychczas istniejących – powstało dwadzieścia siedem dalszych zupełnie nowych samorządów polskich: sześć w stolicy i dwadzieścia jeden w terenie. Razem daje to trzydzieści cztery samorządy lokalne (wraz ze Stołecznym, który jest samorządem szczebla wojewódzkiego) oraz Samorząd Ogólnokrajowy jako trzydziesty piąty. Biorąc pod uwagę całą sieć samorządową oraz organizacji społecznych można stwierdzić, że obecnie działa łącznie ponad 50 polskich organizacji w 14 województwach (na 19).

Ciągła obecność

Już samo tylko owo wyliczenie organizacji społecznych i samorządów wskazuje, że lata dziewięćdziesiąte przyniosły olbrzymi rozwój zorganizowanego życia Polonii na Węgrzech. Zanim przejdziemy do analizy ich działalności, – oraz warunków, jakie zostały utworzone przez Państwo Węgierskie – przyjrzyjmy się jeszcze – dla porównania – jak było zorganizowane życie społeczności polskiej w minionych czasach.

Jakkolwiek obecność polska na Węgrzech datuje się od X-XI wieku – szczególnie dzięki powiązaniom politycznym, w tym dzięki małżeńskim związkom panujących rodzin – to jednak o obecności ciągłej, która przetrwała do dni dzisiejszych można mówić od I połowy XVIII wieku (dzięki wsi *Derenk położonej na wschód od słynnego ze swoich jaskiń miasteczka Aggtelek*). – Organizacje polonijne zaczęły powstawać w drugiej połowie XIX wieku (od 1859 r., a jako zarejestrowane od 1867 r.),

zaś nabrały siły w wieku XX, szczególnie w okresie międzywojennym. Wynikało to z faktu, iż coraz więcej Polaków obierało ziemię węgierską jako miejsce stałego zamieszkania.

Urzędowy spis ludności z 1850 r. podaje, że była to liczba 53 tysięcy, spis z 1880 r. zawiera liczbę 125 tysięcy osób. W polskim raporcie konsularnym z 1900 r. figuruje liczba 149.527 osób. Liczby te uległy wyraźnemu zmniejszeniu po I wojnie światowej, kiedy to Polska odzyskała (po 123 latach) niepodległość, Węgry zaś zostały terytorialnie silnie okrojone. Spis ludności z 1930 r. podawał, iż ludności polskiej było wówczas 12.629 osób, jakkolwiek w tym samym czasie do narodowości polskiej przyznało się 28.759 obywateli węgierskich.¹⁾

Systematyczna działalność kulturalna

Sieć organizacyjna społeczności polskiej na Węgrzech rozwijała się spontanicznie i była urozmaicona, jednakże ich działalność w dużej mierze ograniczała się do Budapesztu. Teren był ledwo widoczny. Organizacje te prowadziły działalność kulturalną, choć najczęściej

dotyczyła ona obchodów rocznic narodowych i religijnych polskich oraz węgierskich, a także propagowania czytelnictwa polskich książek. Niosły też one pomoc przybywającym na Węgry Polakom, ułatwiając im adaptację w nowym środowisku i w odmiennych warunkach życia, ułatwiając znalezienie pracy. Organizacje te to również miejsca, gdzie można było rozmawiać w języku ojczystym, polskim, wymieniać wiadomości, dowiady-

zołnierzy i cywilów. Ocenia się, że była to liczba około 100-140 tysięcy. Ten właśnie okres charakteryzował się największą, zorganizowaną aktywnością Polaków na Węgrzech. *(Porównywalna z nią jest jedynie aktywność ostatniego dziesięciolecia, oczywiście z uwzględnieniem tych wszystkich zastrzeżeń, jakie wynikają z faktu, że zupełnie inne były ówczesne warunki wojenne, a inne są obecne, pokojowe).* „Ogromna i trwająca przez cały okres wojny (aż do 19

Pozostałości byłej szkoły polskiej w Derenku

wać się nowości z Polski i skąd organizowano na przykład wycieczki do Polski.

Finansowo organizacje polonijne utrzymywały się ze składek członkowskich oraz z darowizn, zbierając datki na różne cele specjalne, jak budowa kościoła, pomnika gen. Bema w Budapeszcie i króla *Sobieskiego* w Esztergomie, czy też pomoc osobom biednym, potrzebującym. Bardziej, systematyczna działalność kulturalna rozwinęła się po zbudowaniu Kościoła i Domu Polskiego, gdzie powstał chór przykościelny, amatorski zespół teatralny i prowadzone były lekcje języka polskiego.

Wielkie ożywienie działalności organizacyjnej nastąpiło w okresie II wojny światowej (1939-45). Wtedy, po niemiecko-radzieckiej agresji (we wrześniu 1939 r.) Węgry przyjęły ogromną liczbę uchodźców polskich:

marca 1944, kiedy rozpoczęła się okupacja Węgier przez Niemcy) pomoc rządu węgierskiego i znacznej części narodu pozwoliła na zorganizowanie życia uchodźców we wszystkich najważniejszych dziedzinach: i administracji, pomocy socjalnej, opieki zdrowotnej, oświaty, kultury... i to na terenie ponad 140 miejscowości oraz znajdujących się tam polskich obozów... Żyjąca w diasporyze Polonia węgierska została wzmocniona i zaktywizowana... Kontakt (...) starej emigracji z uchodźcami pozwolił na podniesienie i umocnienie jej świadomości narodowej.”²⁾

1) Urszula Kaczmarek „Na węgierskiej ziemi”. Poznań, 1999. Tabela 4 na stronie 33.

2) Tamże: str. 39 i 42.

(Ciąg dalszy opublikujemy w następnym numerze)

SUTARSKI KONRAD

A MAGYARORSZÁGI LENGYELSÉG A RENDSZERVÁLTOZÁS UTÁN

És a XXI. Századi Intézet az elmúlt év december 13-14. között a „*Kisebbségpolitikai rendszerváltás Magyarországon*” címmel tudományos tanácskozást rendezett a budapesti Károlyi Palotában. A konferencia fővédnökségét dr. Mádl Ferenc, a Magyar Köztársaság elnöke vállalta. Az épület erkélyes termében „*Képek a magyarországi kisebbségek életéből*” címmel fotódokumentum kiállítás nyílt, amelyet – úgy, mint a tanácskozást is – dr. Hende Csaba, az Igazságügy Minisztérium politikai államtitkára nyitott meg.

A konferencián előadást tartott többek között dr. Toncsev Toso (a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal volt elnöke) „*Kisebbségpolitikai törekvések a rendszerváltást követően*” címmel, dr. Szarka László (a Kisebbségkutató Intézet igazgatója) „*Etnikai folyamatok és kisebbségi identitáspolitika*”, valamint dr. Kaltenbach Jenő (kisebbségi ombudsman) „*Kisebbségpolitika jogász szemmel*” címmel. Az érintett nemzeti és etnikai kisebbségekkel kapcsolatos referátumok megtartására az országos kisebbségi önkormányzatok vezetőit kérték fel.

Ez a tanácskozás volt az elmúlt évtizedben az első, amelyen a kisebbségek problémaköréről esett szó. A magyarországi lengyelek részéről dr. Konrad Sutarski, az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat elnöke tartott előadást, amelyet a „*Polonia Węgierska*” egymást követő három számában, teljes terjedelemben, magyar és lengyel nyelven is közlünk.

A magyarországi lengyelek történetének szempontjából áttörést jelentettek az 1989-91-es évek éppúgy, mint az imént elmúlt évszázad egész utolsó évtizede. A rendszerváltozás mindkét nemzetnek, a lengyelnek és a magyarnak egyaránt meghozta a II. Világháború utáni időszak első, valóban szabad parlamenti választásait (Lengyelországban 1989-ben, Magyarországon 1990-ben), valamint a szovjet csapatok kivonulását (1991-92-ben), azaz visszanyerték a teljes állami függetlenséget, polgári szabadságot, működésbe lépett a parlamenti demokrácia rendszere. Mindez érzelmileg erősebb élményt jelentett Lengyelországban, mint Magyarországon, beleértve a magyarországi lengyeleket is.

A változások jó érzelmi, intellektuális, valamint jogi alapot képeztek Magyarországon olyan további változtatások végrehajtásához, amelyeknek részeséivé váltak a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek, így a lengyelek is. Hathatósan megnövekedett a társadalmi aktivitás, valamint a közösségi élet és közösségi tevékenység új formái jöttek létre.

Az Egyesület új részlegei

A rendszerváltozás idején az egyetlen magyarországi lengyel szervezet a Bem József Kulturális Egyesület volt, amelynek azonban már ekkor volt két vidéki részlege: Tatán 1985-től (ez 1987-ben átalakult Komárom-Esztergom-megyei részleggé), valamint Székesfehérvárott 1988-tól. A kilencvenes években a Bem József Egyesület további, négy vidéki tagozata alakult meg. Létrejöttek új, a „Bem”-től független civil szervezetek is. Az első és legfontosabb lett köztük a Lengyel Katolikusok Szent Adalbert Egyesülete, amely – az egykori, 1934-1952 között működő „Szegények menhelye” Társaság jogutódjaként – 1992/93-ban jött létre és 1999 óta Szent Adalbert Lengyel Egyesület néven működik tovább. Ez az egyesület igen hamar országos kiterjedésűvé vált (olyanná, mint a Bem József Egyesület), miután 1996-ban megalakította szervezeteit a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei lengyel településeken, Istvánmajorban és

Andrástanyán. Létrejöttek ezen kívül más, kisebb, önálló szervezetek is, Budapesten éppúgy, mint például Pécsen vagy Békéscsabán.

Annak eredményeként, hogy a Magyar Országgyűlés meghozta az 1993/LXXXVII. számú Törvényt a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól, létrejött és működni kezdett egy másik, teljesen újszerű szervezeti ág, a kisebbségi önkormányzatiság, amely kiterjedt a lengyelekre is. Az első lengyel kisebbségi önkormányzat 1994-ben jött létre Emődön (amelynek államigazgatásilag része a már említett lengyel falu, Istvánmajor). Ezt követően – 1995-ben – sorban megalakult Budapesten a Fővárosi Lengyel Kisebbségi Önkormányzat, a magyarországi Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat, valamint helyi önkormányzatok három budapesti kerületben, és két vidéki városban. Az első választási ciklusban tehát hét helyi lengyel kisebbségi önkormányzat – valamint az országos – jött létre. Az újabb lépés az 1998-as önkormányzati választások során következett, amikor a már létezők mellett további huszonhét, új lengyel kisebbségi önkormányzat alakult meg: hat a fővárosban, huszonegy pedig vidéken. Ez együttesen harmincnégy helyi kisebbségi önkormányzat (a fővárosival együtt, amely megyei önkormányzati szintet jelent), harminctödikként létezik az Országos Önkormányzat.

Az önkormányzatok és a civil szervezetek hálózatát együttesen az állapítható meg, hogy jelenleg több mint ötven lengyel szerveződés működik az ország 14 megyéjében (a 19-ből).

Folyamatos jelenlét

Önmagában a társadalmi szervezetek és önkormányzatok számszerű felsorolása is arra mutat, hogy a kilencvenes évek a magyarországi lengyelség szervezett életének óriási fejlődését hozták magukkal. Mielőtt rátérnénk tevékenysé-

gük – és a magyar állam által biztosított körülmények – elemzésére, összehasonlításként vessünk egy pillantást arra, miként szerveződött a lengyelség az elmúlt időkben.

Bár a lengyel jelenlét Magyarországon a X-XI-ik századtól datálható – a politikai összefonódásoknak, az uralkodócsaládok házassági kapcsolatainak köszönhetően –, folyamatos jelenlétről azonban, amely a mai napig tart, a XVIII. század első felétől beszélhetünk (*Derenk falu révén, amely a cseppkő barlangjáról híres Aggtelektől keletre fekszik*).

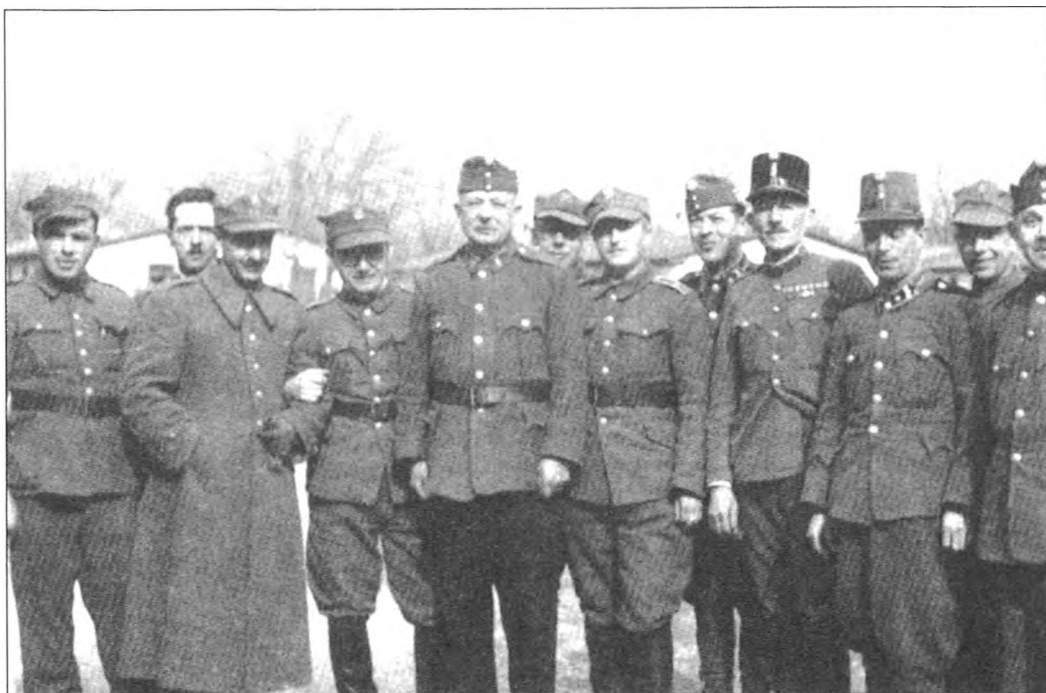
A lengyel-ség szervezetei a XIX. század második felében (1859-től, illetve bejegyezten 1867-től) kezdtek létrejönni és a XX. század elején, majd a két Világháború között kaptak erőre. Ennek oka az a tény, hogy egyre több lengyel választotta állandó lakhelyül a magyar földet. Az 1850-es hivatalos népszékszámítás szerint 53 ezren voltak, az 1880-as népszámlálás pedig 125 ezer személyt jegyz. Az 1900-ból származó, budapesti lengyel konzuli jelentésben 149 ezer 527 személy szerepel.

A lengyelek létszáma nagymértékben csökkent az I. Világháború után, amikor Lengyelország 123 év után visszanyerte függetlenségét, Magyarország pedig elvesztette területei nagy részét. Az 1930-as népszámlálás adatai szerint a lengyelek száma 12 ezer 629 fő, bár ugyanekkor 28 ezer 759-en vallották magukat lengyel nemzetiségűnek. (*)

A magyarországi lengyelség szervezetei spontán módon fejlődtek és sokszínűek voltak, de tevékenységük jórészt Budapestre korlátozódott. Vidéken alig volt érezhető a jelenlétük. A szervezetek elsősorban kulturális tevékenységet fejtettek ki, bár ez többnyire a lengyel és magyar nemzeti és vallási évfordulók ünneplésének szervezésére, valamint a lengyel könyvek olvasásának terjesztésére korlátozódott. Segítséget nyújtottak a Magyarországra érkező lengyeleknek is, megkönnyítették a beilleszkedést

az új környezetbe, a másféle életfeltételek között, a munkahelyszerzést. Ezek a szervezetek ugyanakkor azt a helyet jelentették, ahol anyanyelven lehet beszélni, híreket megtudni, értesülni lengyelországi eseményekről, ahol Lengyelországba irányuló kirándulásokat szerveznek.

Rendszeres kulturális tevékenység

Polscy oficerowie-uchodźcy z grupą oficerów węgierskich w obozie uchodźców w Esztergomie w 1940 roku

(Zdjęcie archiwalne)

Pénzügyileg a szervezetek a tagdíjakból és egyéni adományokból, támogatásokból tartották fenn magukat, bár különböző fontosabb célokra gyűjtéseket is rendeztek, mint a budapesti lengyel templomépítés – és mellette a Lengyel Ház –, a budapesti Bem-szobor és az esztergomi Sobieski-emlékmű, vagy a szükséget szenvedők megsegítése. A Lengyel Templom és a Lengyel Ház 1930., illetve 1932-es megépítése után alakult ki körülöttük rendszeres kulturális tevékenység, itt jött létre a cserkészmozgalom, templomi kórus, amatőr színházi együttes és lengyel nyelvtanfolyamokat is tartottak.

Egészen különleges időszakot jelentenek a II. Világháború évei (1939-45). Ekkor, a Lengyelországot ért német-szovjet agresszió (1939 szeptembere) után Magyarország óriási számú lengyel menekültet fogadott be. A becslések szerint ez

100-140 ezer katonát és polgári személyt jelent. Erre az időszakra jellemző a magyarországi lengyelek legnagyobb szervezeti aktivitása. (Ehhez csupán a szóban forgó, legutóbbi évtized aktivitása hasonlítható, természetesen azzal a megszorítással, hogy egészen másak voltak a háborús körülmények, mint a mai, békés viszonyok.)

„A magyar kormány és a magyar nemzet többségének óriási segítsége, amely a háború majdnem egész időszaka alatt (egészen 1944 március

19-ig, Magyarország német megszállásáig) tartott, lehetővé tette a menekültek életének megszervezését a legfontosabb kérdésekben: a közigazgatásban, a szociális segély és egészségügy, az oktatás és kultúra területén; méghozzá 140 település területén, valamint az ott található lengyel menekülttáborokban... A magyarországi lengyel diaszpóra megerősödött és aktivizálódott... A régebbi beköltözők számára a menekültekkel fenntartott kapcsolata lehetővé tette nemzettudatuk magasabb szintre emelését és megerősödését.” (**)

fordította: Dávid Csaba

(*) Urszula Kaczmarek „Na ziemi węgierskiej” /Magyar földön/, Poznań, 1999. (4. számú táblázat a 33. oldalon)

(**) Urszula Kaczmarek - idézett mű, 39. és 42. oldal

PRZEGŁĄD PRASY POLSKIEJ

□ NIEMIECKIE MIGI DLA POLSKI.

Pod koniec stycznia ministrowie obrony Polski i Niemiec podpiszą wstępne porozumienie w sprawie przekazania Polsce czołgów Leopard i samolotów MiG-29. Później mają być uzgadniane kwestie gospodarcze. MON zgodził się na przejęcie 23 samolotów Mig-29 od niemieckiej Luftwaffe, która te radzieckie myśliwce odziedziczyła po armii NRD. W tej chwili Polska ma 22 takie maszyny, tworzące eskadrę w 1 Pułku Lotnictwa Myśliwskiego w Mińsku Mazowieckim.

□ 10 MLN NA NAPRAWĘ WAŁÓW WIŚLANYCH.

Dziesięć milionów zł ze środków Ministerstwa Środowiska trafi do Regionalnej Dyrekcji Gospodarki Wodnej w Warszawie na modernizację wałów i innych urządzeń wodnych na środkowej Wiśle. Uszkodzone w wyniku ubiegłorocznej lipcowej powodzi wały są już naprawiane. W II półroczu 2002 r. z budżetu Ministerstwa Środowiska na inwestycje poprawiające bezpieczeństwo przeciwpowodziowe trafi większa część z 10,5 mln zł, przeznaczonych na ten cel.

□ **ALARM POWODZIOWY.** Topniejący śnieg spowodował wzrost zagrożenia powodziowego. Na razie są to tylko lokalne podtopienia, jednak w kilku powiatach ogłoszono alarm powodziowy. Państwowa Straż Pożarna prowadzi działania przeciwpowodziowe w województwach dolnośląskim, małopolskim, pomorskim, śląskim i lubuskim. W akcjach uczestniczą żołnierze i strażacy-ochotnicy. Alarm powodziowy wprowadzono w miejscowości Łapanów w powiecie bocheńskim (Małopolska), gdzie na dwóch lokalnych rzekach Stradomce i Tarnawce utworzył się zator lodowy długości około dwóch kilometrów. Trwają prace nad jego usunięciem. Obie rzeki są niewielkie i prawdopodobnie nie będzie trzeba wzywać saperów do usunięcia kry. Lokalne podtopienia występują także w Wolbromiu w północnej Małopolsce. Wprowadzono tam pogotowie przeciwpowodziowe.

□ WYSLANNIK UE O POLSKICH

ŚLABOŚCIACH. Główne trudności w zakończeniu negocjacji między Polską a UE to dużo „trudnych rozdziałów negocjacyjnych” oraz słabości polskiej administracji – powiedział goszczący w Polsce dyrektor generalny ds. rozszerzenia UE Eneko Landaburu. „Musimy sobie jasno powiedzieć, że mamy jeszcze dużo trudności do pokonania do końca 2002 r.” – powiedział Landaburu na konferencji prasowej kończącej jego 2-dniową wizytę w Polsce. Landaburu wyraził jednak nadzieję, że obie strony wykazą się elastycznością w rokowaniach, co przyspieszy proces negocjacji, a tzw. plan działania, który zakłada finansową pomoc Unii, poprawi zdolności administracyjne Polski.

□ **SKANDAL W ŁODZI.** Zastępca Komendanta Głównego Policji nadinspektor Adam Rapacki nie wykluczył, że „w najbliższym czasie” może dojść do zatrzymań w związku z ujawnieniem afery w łódzkim pogotowiu ratunkowym. „Śledztwo w sprawie handlowania informacjami o zgonach oraz ewentualnym uśmiercaniu pacjentów jest na etapie początkowym. Do tej pory przesłuchanych zostało kilkudziesięciu świadków. Zabezpieczona została dokumentacja, m.in. karty wyjazdów karettek pogotowia” –

mówił nadinspektor w Łodzi na konferencji prasowej. Dodał, że sprawdzane będą bilingi rozmów telefonicznych, także z prywatnych numerów, oraz dokumenty dotyczące zakupów i zużycia leku o nazwie Pavulon.

□ WZROST WARTOŚCI ZŁOTEGO.

Złoty zyskał na wartości z powodu popytu zagranicą. Złoty zyskał na wartości w stosunku do dolara i euro z powodu wzrostu popytu zagranicznych inwestorów na naszą walutę, oceniają dealerzy. W ostatnich tygodniach kurs złotego mocno się wahał z powodu niepewności co do tego, czy stopy będą w styczniu po raz kolejny obniżone, czy też nie. Złoty spadł z ustanowionego niedawno najwyższego od 2,5 lat poziomu wobec dolara. Ten wysoki poziom był efektem popytu na wysokie polskie rentowne papiery dłużne. Analitycy oczekują, że bank centralny obniży w przyszłym tygodniu stopy o 150 punktów bazowych.

□ KONKURS SKOKÓW W ZAKOPANEM SPRAWĄ RANGI PAŃSTWOWEJ.

Kto żyw, ruszył na weekend do Zakopanego. Wiadomo: to właśnie tu orzeł z Wisły miał przerwać serię zwycięstw Svena Hannawalda i wznieść nadzieje rodaków na olimpijski sukces. Dzięki Adamowi Małyszowi i tłumom rozgorączkowanych kibiców z prezydentem na czele staliśmy się świadkami kolejnego w naszej historii spektaklu narodowego.

□ RYWALE POLSKI W ELIMINACJACH MISTRZOSTW EUROPY.

Reprezentacja Polski zagra z Białorusią, Szwecją i Chorwacją w grupie 2 eliminacji do piłkarskich Mistrzostw Europy drużyn do lat 19. W Porto odbyło się losowanie pierwszej rundy eliminacyjnej. Sześć drużyn znajdujących się na czele rankingu Europejskiej Unii Piłkarskiej (UEFA) awansowało automatycznie do drugiej rundy eliminacji. Te zespoły to: Czechy, Hiszpania, Portugalia, Irlandia, Austria i Grecja. Ranking sporządzono na podstawie wyników w trzech ostatnich Mistrzostwach Europy.

Opr. R. F.

LISTY DO REDAKCJI

Szanowna Redakcjo,

Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej, Instytucja o prawie 100-letniej tradycji, pragnie zwrócić się do Państwa z następującą prośbą. Zamierzamy opublikować katalog znalezisk archeologicznych z cmentarzyska staromadziarskiego, odkrytego w Przemyśle.

Odkrycie w naszym mieście uniikalnych grobów węgierskich z okresu zajęcia ojczyzny (*honfoglalás* – IX-X w.) – jedynych na północ od Karpat, odbiło się szerokim echem w polskich i węgierskich kręgach kulturalnych. Obiekty są eksponowane na stałej wystawie w naszym muzeum, były też wypożyczane do Budapesztu i Miszkolca dla uświetnienia obchodów 1100 rocznicy powstania państwa węgierskiego.

Muzeum przemyskie ze względu na wyjątkową rangę odkrycia planuje wydanie pełnego katalogu znalezisk, zawierającego kolorowe fotografie oraz rysunki zabytków z profesjonalnym komentarzem.

Wydawnictwo powyższe, ukazujące epizod ze wspólnej historii Polaków i Węgrów, będzie pomocne w umacnianiu przyjacielskich kulturalnych kontaktów pomiędzy obydwojema narodami. Dlatego ośmielamy się zwrócić z prośbą o współuczestniczenie w sponsorowaniu tego przedsięwzięcia wydawniczego.

W zamian za sponsoring deklarujemy, że w katalogu zamieścimy informację o Waszym Stowarzyszeniu oraz przekażemy gratisowo Pewną ilość egzemplarzy publikacji. Chcemy podkreślić, że każda kwota będzie przez nas doceniona i przyjęta z wdzięcznością. Wysyłamy pisemne potwierdzenia dokonanych wpłat. W przypadku przyjęcia naszej propozycji prosimy o przekazanie na nasz adres tekstu informacji, którą pragnęlibyście Państwo zamieścić w publikacji.

Nasze konto bankowe jest następujące: Polska / Lengyelország, Kredyt Bank S. A. O/Przemyśl, nr 15001634-121630012518.

Łączę wyrazy szacunku

Dyrektor Muzeum Narodowego
Ziemi Przemyskiej
Mariusz Jerzy Olbromski

SPROSTOWANIE

Odnosnie listu otwartego podpisanego przez Panią dr Csúcs Lászlóné zamieszczonego w *Polonii Węgierskiej* nr. 72 (grudzień) skierowanego do przewodniczącego OSMP Pana dr Konrada Sutarskiego.

Informuję, że w XVI dzielnicy Budapesztu nie toczy się żadne postępowanie dyscyplinarne, ani nie jest wniesiony żaden akt oskarżenia przeciw Panu dr Konradowi Sutarskiemu z racji działalności Samorządu Mniejszości Polskiej w tej dzielnicy.

Małgorzata Soboltyńska
przewodnicząca XVI dz SMP

Helyreigazítás

A *Polonia Węgierska* 72. számában megjelent Csúcs Lászlóné által dr. Sutarski Konrádhoz, az OLKÖ elnökéhez írt nyílt leveléhez kapcsolódóan, tájékoztatóul közlöm, hogy a XVI. kerületben nem folyik eljárás a számviteli előírások megsértése miatt és a XVI. kerületi Ügyészség nem emelt vádat dr. Sutarski Konrád úrral szemben a XVI. kerületi Lengyel Kisebbségi Önkormányzat működésével kapcsolatban.

Soboltyński Róbertné
a XVI. kerületi LKÖ elnöke

W związku z listem pani dr Csúcs Lászlóné zamieszczonym w grudniowym, 72 numerze *Polonii Węgierskiej*, wstrzymujemy się od komentarzy.

Budapeszt, 11 stycznia 2002 r.

Wiceprzewodnicząca Judit Szymczak
Wiceprzewodniczący Molnár László
Przewodniczący Konrad Sutarski

A *Polonia Węgierska* 2001. decembari, 72. számában dr. Csúcs Lászlóné tollából megjelent olvasói levélhez nincs hozzáfűzni valónk.

Budapest, 2002. január 11.

Szymczak Judit, alelnök
Molnár László, alelnök
Sutarski Konrad, elnök

KOMUNIKAT Redakcji

Od kilku miesięcy na adres Redakcji coraz częściej nadchodzą listy atakujące, a w gorszych przypadkach znieważające różne osoby prywatne oraz wybrane lub mianowane na różne funkcje, z postulatami o zamieszczenie tych listów na łamach naszej gazety.

Pragniemy tą drogą oświadczyć, że z gazety mniejszości polskiej na Węgrzech nie zamierzamy stworzyć zdeprawowanej areny starć dyktowanych przez różnorodne interesy. W związku z powyższym, a także mając na uwadze zasadę obiektywnego informowania, pragniemy utrzymać dotychczasowe oblicze *Polonii Węgierskiej*.

Liczymy w tym na konstruktywną współpracę, zrozumienie i poparcie Drogich Czytelników, wszystkich Polaków i przyjaciół Polski na Węgrzech.

Redakcja

SZERKESZTŐSÉGI KÖZLEMÉNY

Az utóbbi hónapokban egyre több alkalommal érkezek a Szerkesztőség címére különböző személyeket (magánembereket, választott és kinevezett tisztségviselőket, s másokat) támadó, rosszabb esetben becsmérlő levelek, azzal a határozott kéréssel, hogy azoknak adjunk helyet lapunk hasábjain.

Szeretnénk ezúton is mindenki tudomására hozni, hogy a magyarországi lengyeliség lapját nem kívánjuk különböző érdekek által diktált összeütközések nemtelen színterévé tenni. Ebből a megfontolásból kiindulva, s természetesen a tárgyilagos tájékoztatás elvét mindig szem előtt tartva, kívánjuk továbbra is a *Polonia Węgierska* arculatát megtartani.

Mindezekben számítunk a Kedves Olvasók, valamennyi magyarországi lengyel és lengyelbarát építő együttműködésére, megértésére, s támogatására.

A Szerkesztőség

Polonijne Igrzyska Zimowe BESKIDY 2002

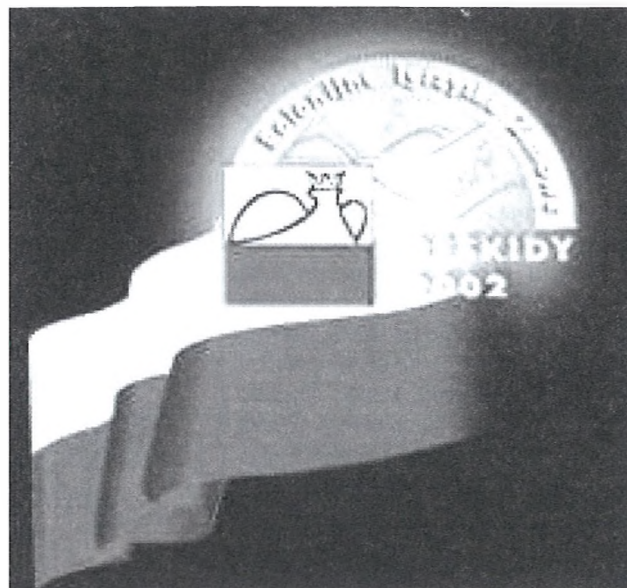
Po wielu latach przerwy z inicjatywy Stowarzyszenia Wspólnota Polska oraz grupy działaczy polskich i beskidzkich związków sportów zimowych, w marcu 2000 roku odbyły się polonijne igrzyska zimowe. Na zakończenie uczestnicy z 21 państw, uznali że było to wspaniałe spotkanie w Ojczyźnie Polaków „roz-sianych” po całym świecie. Dlatego też wspominając tamto spotkanie pragniemy zapowiedzieć kolejne polonijne igrzyska zimowe „Beskidy 2002”.

ZAPROSZENIE

W imieniu Stowarzyszenia Wspólnota Polska oraz Komitetu Organizacyjnego Imprez Narciarskich jako realizatora kolejnych Igrzysk Zimowych „BESKIDY 2002” serdecznie zapraszamy wszystkich Polaków rozsianych poza granicami naszego kraju do udziału w tej imprezie. Igrzyska odbędą się w dniach 1-6 marca 2002 r. na trasach i obiektach Szczyrku, Wisły, Cieszyina oraz Bielska Białej.

Komitet Organizacyjny Polonijnych Igrzysk Zimowych „Beskidy 2002” pragnie poinformować, że zgodnie z zaproszeniem Igrzyska odbędą się:

1. W dniach 1-6 marca 2002 r. w Szczyrku, Wiśle, Cieszyinie i Bielsku-Białej.
2. Zawody odbędą się w następujących dyscyplinach: narciarstwo alpejskie, narciarstwo klasyczne, carwing, snowboard, saneczkarstwo i łyżwiarstwo.
3. Zawody odbędą się w czterech kategoriach wiekowych:
 - junior – rok urodzenia: 1982 i młodsi;
 - senior – rok urodzenia: 1981-1967;
 - master – rok urodzenia: 1966 – 1952;
 - old boy – rok urodzenia: 1951 i starsi.
4. Obok klasyfikacji indywidualnej, prowadzona będzie klasyfikacja drużynowa, do której włączone będą punkty wg. systemu olimpijskiego.
5. Wszyscy uczestnicy przyjeżdżają na własny koszt.
6. Komitet Organizacyjny wszystkim uczestnikom – zawodnikom pokrywa koszty pobytu. Symboliczna wpłata za całonocny pobyt wynosi 50 \$ USA. Z opłaty tej zwolnieni są uczestnicy z byłych Krajów ZSRR, przy ograniczonej – limitowanej ilości zawodników.
7. Istnieje możliwość wypożyczenia sprzętu sportowego, przy ograniczonej ilości.
8. Siedziba Komitetu Organizacyjnego znajduje się: 43-370 Szczyrk, ul. Plażowa 8, a w czasie Igrzysk w Hotelu Włókniarz.

PROGRAM Igrzysk Polonijnych

1 marca 2002 r.

Przyjazd uczestników i zakwaterowanie

2 marca 2002 r. – treningi

9.00- 13.00 zapoznanie się z trasami i obiektami sportowymi
15.00 -18.00 odprawy techniczne i losowania w poszczególnych dyscyplinach sportowych 20.00 Uroczyste otwarcie –Szczyrk

3 marca 2002 r. – biegi narciarskie

10.00 kobiety – 3 km Wisła
11.30 mężczyźni – 5 km Wisła

Carving

10.00 slalom kobiet i mężczyzn Szczyrk Skrzyczne
19.00 Spotkanie integracyjne – Szczyrk

4 marca 2002 r. – biegi narciarskie

10.00 kobiety 5 km Wisła
12.00 – 10 km Wisła

Snowboard

10.00 slalom kobiet i mężczyzn
12.00 slalom gigant kobiet i mężczyzn Szczyrk Skrzyczne 16.00 Forum Polonijne –Bielsko-Biała

5 marca 2002 r. – narciarstwo alpejskie

9.00 slalom kobiet i mężczyzn Szczyrk Skrzyczne

Łyżwiarstwo

9.30 lodowisko Cieszyin

Saneczkarstwo

11.00 ślizgi treningowe Szczyrk Biła
16.00 Seans Filmowy – „Quo Vadis”

6 marca 2002 r. – narciarstwo alpejskie

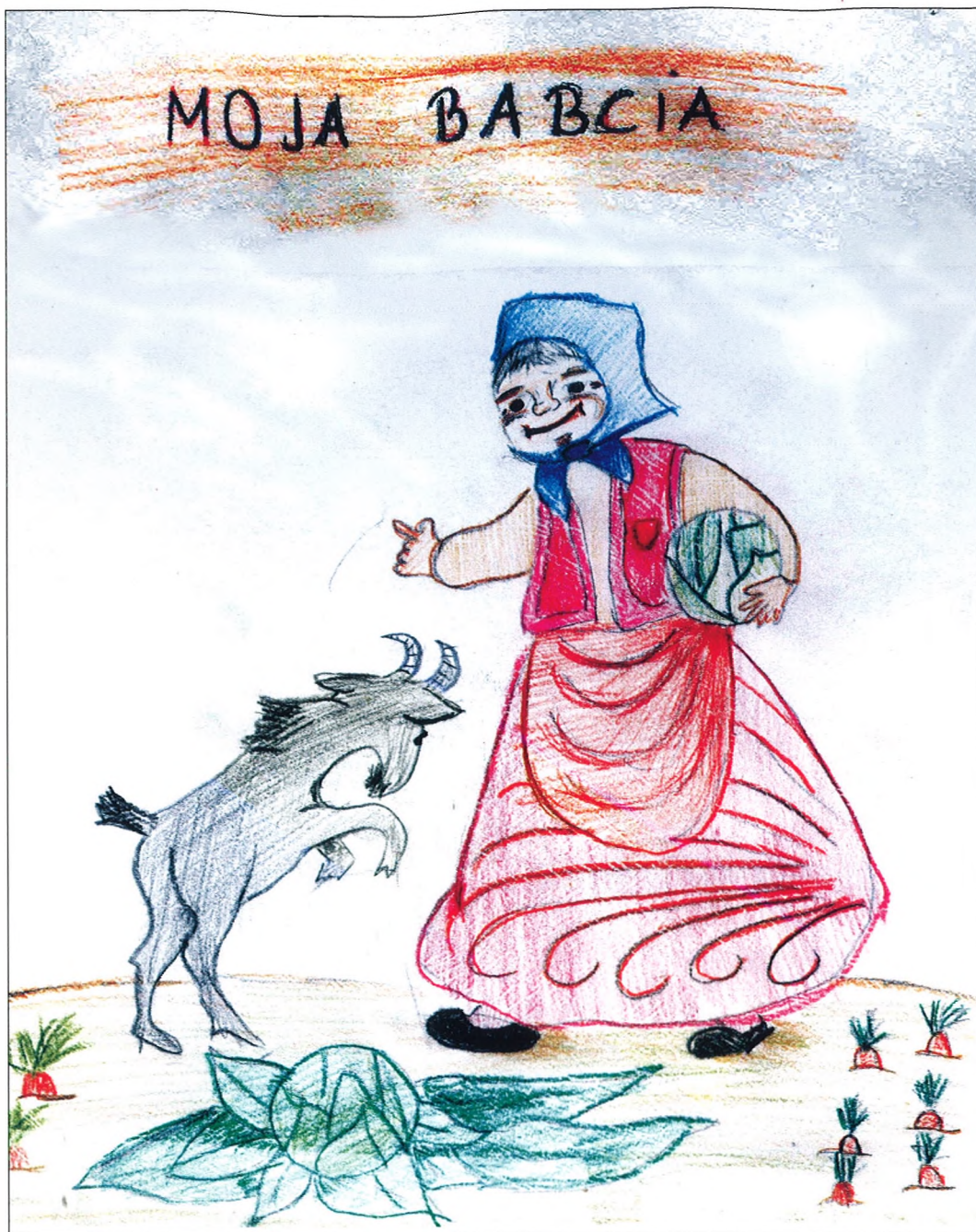
9.00 slalom gigant kobiet i mężczyzn Szczyrk, Skrzyczne
12.00 slalom Polskich Olimpijczyków Szczyrk Skrzyczne

Saneczkarstwo

11.00 trzy ślizgi – zawody kobiet i mężczyzn Szczyrk Biła
19.00 Uroczyste Zakończenie – Wisła
7 marca 2002 r. – Wyjazd uczestników

Rys. Iłona Szóke (lat 15) – uczennica Szkoły Polonijnej w Újpeszcie

Tadeusz Kurpias

Babcia to są miłe ręce,
książka, herbata słodka,
śmieszne słowa w dawnej piżamie,
suknia dla lalki i szarlotka.

Babcia to bajka, której nie znamy,
pudeleczka, perfumy, włóczka
Babcia to mama mojej mamy,
a ja jestem wnuczka.

A photograph of a winter scene. In the foreground, a small waterfall flows over a dark, rocky ledge into a pool of water. The water is dark and turbulent. The surrounding area is covered in a thick layer of snow. In the background, there are many bare, brown trees and a few evergreens, all heavily laden with snow. The sky is bright and overcast.

Czyżby wreszcie odwilż...?